

VALTIONEUVOSTON ASETUS RAKENNUKSEN ESTEETTÖMYYDESTÄ

PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä. Asetusta sovellettaisiin rakennusluvan varaiseen uuden hallinto-, palvelu-, toimisto-, liike- ja asuinrakennuksen rakentamiseen. Uuden varasto- ja tuotantorakennuksen rakentamiseen sovellettaisiin osaa säännöksistä. Uuden pientalon rakentamiseen sovellettaisiin ainoastaan kolmea pykälää. Asetuksen soveltamisessa rakennusluvan varasiin korjaus- ja muutostoimenpiteisiin olisi rakennuksen ominaisuuksiin sekä toimenpiteen laatuun ja laajuuteen sidottua harkintavaltaa.

Asetuksella tarkennettaisiin maankäyttö- ja rakennuslaissa säädettyä esteettömyyttä koskevaa olennaista teknistä vaatimusta. Se korvaisi nykyisen asetustasaisen sääntelyn rakennuksen esteettömyydestä. Asetuksella selkeytettäisiin rakennuksen esteettömyyttä koskevien velvoittavien säännösten ja ohjeiden eroa ja siten edistettäisiin säännösten soveltamisen ennakoitavuutta ja yhtenäisyyttä. Asetuksella toteutettaisiin pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman rakennusten esteettömyyteen liittyvät kirjaukset ottaen kuitenkin huomioon perustuslain ja YK:n vammaisyleissopimuksen vaatimukset.

Asetuksella kumottaisiin maankäyttö- ja rakennusasetuksen 53 pykälä. Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

Vuonna 2006 tehdyn ja Suomen maaliskuussa 2007 allekirjoittaman vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen (jäljempänä *yleissopimus*) 9 artikla koskee esteettömyyttä. Sen 1 kohdan mukaan sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn muun muassa fyysiseen ympäristöön sekä muihin yleisölle avoimiin tai tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla. Näitä toimia, joihin sisältyy saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen, sovelletaan muun muassa rakennuksiin, teihin, kuljetukseen sekä muihin sisä- ja ulkotiloihin, koulut, asunnot, terveydenhuoltoyksiköt ja työpaikat mukaan lukien. Artiklan 2 kohta koskee yleisölle avoimia tai tarjottavia tiloja. Sen mukaan sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla muun muassa kehitetään ja saatetaan voimaan yleisölle avoimien tai tarjottavien tilojen ja palvelujen saavutettavuutta koskevia vähimmäisstandardeja ja -ohjeita ja valvotaan niiden täytäntöönpanoa; varmistetaan, että yksityiset tahot, jotka tarjoavat yleisölle avoimia tai tarjottavia tiloja ja palveluja, ottavat huomioon kaikki esteettömyyden osatekijät vammaisten henkilöiden kannalta ja tuotetaan yleisölle avoimien rakennusten ja muiden tilojen opaste-tekstit pistekirjoituksella sekä helposti luettavassa ja ymmärrettävässä muodossa.

Yleissopimuksen 19 artikla koskee elämistä itsenäisesti ja osallisuutta yhteisössä. Sen mukaan yleissopimuksen sopimuspuolet tunnustavat kaikkien vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen oikeuden elää yhteisössä, jossa heillä on muiden kanssa yhdenvertaiset valinnanmahdollisuudet. Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat ja asianmukaiset toimet tehdäkseen vammaisille henkilöille helpommaksi nauttia tästä oikeudesta täysimääräisesti sekä helpottaakseen heidän täysimääräistä osallisuuttaan ja osallistumistaan yhteisöön, muun muassa varmistamalla, että vammaisilla henkilöillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus valita asuinpaikkansa sekä se, missä ja kenen kanssa he asuvat, eivätkä he ole velvoitettuja käyttämään tiettyä asuinjärjestelyä.

Lisäksi yleissopimuksen 4 artiklan mukaan sopimuspuolet sitoutuvat varmistamaan kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien täysimääräisen toteutumisen kaikille vammaisille henkilöille sekä edistämään sitä ilman minkäänlaista syrjintää vammaisuuden perusteella. Tätä varten sopimuspuolet sitoutuvat muun muassa toteuttamaan tai edistämään sellaisten yleissopimuksen 2 artiklassa määriteltyjen kaikille sopivaksi suunniteltujen tavaroiden, palvelujen, välineiden ja tilojen tutkimusta ja kehittämistä, jotka vaativat mahdollisimman vähän mukautuksia ja kustannuksia vammaisten henkilöiden erityistarpeiden täyttämiseksi, edistämään niiden saatavuutta ja käyttöä sekä edistämään kaikille sopivaa suunnittelua kehitettäessä standardeja ja suuntaviivoja. Yleissopimuksen 2 artiklan mukaan kaikille sopiva suunnittelu tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua.

Suomi ratifioi vammaisten oikeuksien yleissopimuksen ja yleissopimuksen valinnaisen lisäpöytäkirjan 11.5.2016. Yleissopimus ja sen valinnainen lisäpöytäkirja tulivat voimaan Suomessa 10.6.2016.

Perustuslaki

Perustuslain 6 §:ssä turvattuun yhdenvertaisuuteen kuuluu, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Perustuslain 9 § takaa kaikille laillisesti Suomessa oleskeleville vapauden liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa. Oikeutta sosiaaliturvaan koskevan perustuslain 19 §:n 4 momentissa on säädetty julkiselle vallalle velvoite edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Perustuslain 22 § sisältää koko julkista valtaa koskevan velvollisuuden turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Turvaamisvelvoitteet voivat edellyttää myös aktiivisia toimenpiteitä. Yleinen turvaamisvelvollisuus ulottuu kaikkiin perus- ja ihmisoikeussäännöksiin.

Hallitusohjelma

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelmassa ja sen liitteessä on viisi rakennusten esteettömyyteen liittyvää kirjausta. Niistä neljä mainitaan osana asuntojen tonttituotannon lisäämiseksi ja rakentamisen kustannusten alentamiseksi tarkoitettuja toimia. Ensinnäkin asuntotuotannossa täysin esteettömiksi asunnoiksi edellytetään rakentamaan vain tietty osuus uudiskohteen asunnoista. Toiseksi asunto-osakeyhtiön päätöksentekoa sujuvoitetaan peruskorjaus-, esteettömyys- ja täydennysrakentamisessa. Kolmanneksi rakennusten käyttötarkoituksen muuttamista toimisto- ja liiketiloista asunnoiksi edistetään. Erikseen mainitaan, että rakennuksen korjaaminen, käyttötarkoituksen muuttaminen tai perusparantaminen ei laukaise uudisrakentamistasoisia velvoitteita esimerkiksi esteettömyys- ja äänieristysvaatimusten osalta. Neljänneksi kaavoitus- ja rakennussuojelulainsäädäntöä muutetaan siten, että suojelulla ei estetä asuinrakennusten esteettömyyden parantamista, esimerkiksi hissien jälkiasentamista. Viides kirjaus sisältyy julkisen talouden välttämättömiin sopeutustoimiin asumisen ja ympäristön alalla; erityisryhmien investointiavustusten yhteydessä mainitaan, että rakentamisen esteettömyysvaatimuksia lievennetään nuoriso- ja opiskelija-asunnoissa.

Maankäyttö- ja rakennuslaki ja sen nojalla annetut asetukset

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, jäljempänä *MRL*) 1.1.2013 voimaan tulleella muutoksella (958/2012) täsmennettiin rakentamisen olennaisia teknisiä vaatimuksia ja niiden soveltamista. Muutoksessa otettiin huomioon nykyisen perustuslain vaatimukset muun muassa laissa olevien perussäännösten tarpeesta ja täsmennettiin lain asetuksenantovaltuuksia.

MRL:n 117 §:n 2 momentin mukaan rakennus on suunniteltava ja rakennettava ja rakennuksen muutos- ja korjaustyöt tehtävä sekä rakennuksen käyttötarkoituksen muutos toteutettava siten, että rakennus täyttää siihen yleisesti ennakoitavissa oleva kuormitus ja rakennuksen käyttötarkoitus huomioon ottaen lain 117 a—117 g §:ssä tarkoitettut olennaiset tekniset vaatimukset. Kustakin olennaisesta teknisestä vaati-

muksesta säädetään omassa pykälässään 117 a—g, jossa myös annetaan tarvittavat valtuudet alemmantasoisten säädösten antamiseen uuden rakennuksen rakentamista, rakennuksen korjaus- ja muutostyötä sekä rakennuksen käyttötarkoituksen muutosta varten erikseen määritellyistä asioista.

Esteettömyyttä koskevan MRL:n 117 e §:n 1 momentin mukaan rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennus ja sen piha- ja oleskelualueet suunnitellaan ja rakennetaan niiden käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla siten, että esteettömyys ja käytettävyys otetaan huomioon erityisesti lasten, vanhusten ja vammaisten henkilöiden kannalta. Pykälän 2 momentissa säädetään valtuus antaa uuden rakennuksen rakentamista, rakennuksen korjaus- ja muutostyötä sekä rakennuksen käyttötarkoituksen muutosta varten tarvittavia tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella 1) rakennuksen sekä sen kulkuväylien ja hygieniatilojen mitoituksesta; 2) tasoeroista; 3) kokoontumistiloista ja majoitustiloista.

Edellä mainitussa MRL:n muutoksessa muutettiin myös Suomen rakentamismääräyskokoelmaa koskeva MRL:n 13 §. Nykyisen 13 §:n mukaan ympäristöministeriö ylläpitää Suomen rakentamismääräyskokoelmaa, johon kootaan tämän lain nojalla annetut rakentamista koskevat säännökset ja rakentamismääräykset sekä ministeriön ohjeet. Suomen rakentamismääräyskokoelmaan voidaan koota myös valtion muiden viranomaisten antamia rakentamista koskevia määräyksiä.

Ennen muutosta MRL:n 13 §:n 1 momentissa säädettiin ministeriön valtuudesta antaa lakia täydentäviä rakentamista koskevia teknisiä ja näitä vastaavia yleisiä määräyksiä ja ohjeita sekä niiden julkaisemisesta Suomen rakentamismääräyskokoelmassa. Pykälän 2 momentissa säädettiin jaosta velvoittaviin määräyksiin ja ohjeisiin, jotka eivät ole velvoittavia. MRL:n vanhan 13 §:n 3 momentin mukaan rakentamismääräyskokoelman määräykset koskevat uuden rakennuksen rakentamista. Rakennuksen korjaus- ja muutostyössä määräyksiä sovelletaan, jollei määräyksissä nimenomaisesti määrätä toisin, vain siltä osin kuin toimenpiteen laatu ja laajuus sekä rakennuksen tai sen osan mahdollisesti muutettava käytötapa edellyttävät.

Edellä mainitun muutoslain siirtymäsäännöksen mukaan lain voimaan tullessa voimassa olleita Suomen rakentamismääräyskokoelmassa julkaistuja määräyksiä voidaan soveltaa kunnes uudet säännökset on annettu, enintään kuitenkin viiden vuoden ajan lain voimaantulosta noudattaen lain voimaan tullessa voimassa ollutta 13 §:n 3 momenttia. Näin ollen MRL:n vanhaa 13 §:ää ja vanhoja määräyksiä sovelletaan vuoden 2017 loppuun asti, ellei uusia anneta ennen sitä.

Nykyisin rakennuksen esteettömyydestä on asetustasoisia säännöksiä maankäyttö- ja rakennusasetuksessa (895/1999), ympäristöministeriön asetuksessa esteettömästä rakennuksesta (1.10.2004, jäljempänä *F1*), ympäristöministeriön asetuksessa rakennuksen käyttöturvallisuudesta (1.3.2001, jäljempänä *F2*) ja ympäristöministeriön asetuksessa asunosuunnittelusta (1.10.2004, jäljempänä *G1*). Lisäksi kulkuväylien, kuten ovien ja käytävien, mitoituksesta on vähimmäisvaatimuksia ympäristöministeriön asetuksessa rakennusten paloturvallisuudesta (6.4.2011, jäljempänä *E1*). Nämä ympäristöministeriön asetukset on annettu sittemmin kumotun MRL:n 13 §:n nojalla.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 53 §:n 1 momentin mukaan hallinto- ja palvelurakennuksen sekä muussa rakennuksessa olevan sellaisen liike- ja palvelutilan, johon

tasa-arvon näkökulmasta kaikilla on oltava mahdollisuus päästä, sekä näiden rakennuspaikan tulee soveltua myös niiden henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai muutoin toimia on rajoittunut. Pykälän 2 momentin mukaan asuinrakennuksen ja asumiseen liittyvien tilojen tulee rakennuksen suunniteltu käyttäjämäärä ja kerrosleveys sekä muut olosuhteet huomioon ottaen täyttää liikkumisesteettömälle rakentamiselle asetetut vaatimukset. Pykälän 3 momentin mukaan työtiloja sisältävän rakennuksen suunnittelussa ja rakentamisessa tulee työn luonne huomioon ottaen huolehtia siitä, että myös 1 momentissa tarkoitetuilla henkilöillä on tasa-arvon näkökulmasta riittävät mahdollisuudet työntekoon.

F1:een sisältyvät määräykset ja ohjeet koskevat määräyksen 1.1.1 mukaan hallinto- ja palvelurakennuksia sekä muissa rakennuksissa olevia liike- ja palvelutiloja. Työtiloja sisältäviä muita rakennuksia määräykset ja ohjeet koskevat työn luonne huomioon ottaen. Määräykset ja ohjeet koskevat asuinrakennuksia ja asumiseen liittyviä tiloja siltä osin, kuin G1:ssä edellytetään niiden soveltumista liikkumisesteisille. F1:ssä on määräyksiä ja ohjeita sekä selostuksia kulkuyhteyksistä, tasoeroista, hygieniatiloista, kokoontumistiloista ja majoitustiloista. G1:ssä säädetään esteettömyyteen liittyvistä vaatimuksista asuinrakennuksissa, kuten hissistä, wc-tilojen varustelusta, ovien leveydestä, rakennukseen johtavasta kulkuyhteydestä ja luiskasta, ja annetaan niitä koskevia ohjeita.

F2:ssa säädetään myös esteettömyyteen vaikuttavista vaatimuksista. Näitä sisältyy erityisesti portaita, luiskaa, tasannetta, kaidetta ja käsijohdetta sekä ovia ja portteja koskeviin määräyksiin ja ohjeisiin. Lisäksi asetuksessa on runsaasti ohjeita.

Rakennuksen esteettömyyteen liittyvien asetusten soveltamisessa on ollut runsaasti vaihtelevuutta eri rakennusvalvontojen kesken ja jossain määrin myös rakennusvalvontojen sisällä. Keskeinen syy tähän on, että asetuksissa on varsinaisten määräysten lisäksi ollut ohjeita ja selostuksia. Varsinaiset määräykset ovat tyypillisesti yleisluontoisia, kun taas ohjeissa annetaan vähimmäis- tai enimmäismittoja ja muita täsmällisempiä vaatimuksia.

Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan kunnallisena sosiaalipalveluna on järjestettävä muun muassa asumispalveluja. Asumispalveluista säädetään tarkemmin lain 21 §:ssä. Sen mukaan asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät muuttamista ja sisältävät sekä asumisen että palvelut. Tuettua asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäiseen asumiseen tai siihen siirtymisessä. Tuetulla asumisella tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla. Palveluasumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Tehostettua palveluasumista järjestetään henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista. Palveluasumisella tarkoitetaan palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja.

Palveluihin sisältyvät asiakkaan tarpeen mukainen hoito ja huolenpito, toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä toiminta, ateria-, vaatehuolto-, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Tehostetussa palve-

luasumisessa palveluja järjestetään asiakkaan tarpeen mukaisesti ympärivuorokautisesti.

Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma

Valtioneuvosto on vuonna 2013 tehnyt periaatepäätöksen Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelmasta vuosille 2013–2017. Ohjelman mukaan maassamme tarvitaan miljoona esteetöntä ja turvallista asuntoa vuoteen 2030 mennessä, jos tavoite on, että kotona asuu vähintään 92 prosenttia yli 75-vuotiaista ja lähes kaikki sitä nuoremmat henkilöt. Tällä hetkellä esteettömien asuntojen tavoitteesta on olemassa noin kolmasosa. Viime vuosien keskimääräisellä rakentamisvauhdilla ja nykymääräysten mukaan rakentaen voitaisiin vuoteen 2030 mennessä saada aikaan toinen kolmasosa. Viimeinen kolmasosa edellyttäisi olemassa olevien rakennusten laajamittaisia esteettömyyskorjauksia, mukaan lukien hissien jälkiasennukset.

Periaatepäätöksessä todetaan, että vuonna 2011 lähes 90 prosenttia yli 75-vuotiaista asui kotona. Heistä lähes 80 prosenttia asui omistusasunnossa, joista hieman alle 40 prosenttia omakoti- ja paritalossa, noin 44 prosenttia kerrostalossa ja loput rivitalossa. Asuinrakennusten esteettömyydellä on periaatepäätöksen mukaan suuri merkitys iäkkäiden kotona asumisen mahdollistajana. Esteelliset rakennukset ja lähiympäristöt heikentävät iäkkäiden arjessa selviytymistä ja lisäävät tapaturmia.

Iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden osuus väestöstä

Suomessa asui Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuoden 2015 lopussa noin 1,12 miljoonaa vähintään 65-vuotiasta, joista noin 480 000 vähintään 75-vuotiasta. Tilastokeskuksen vuoden 2015 ennusteen mukaan vuonna 2030 vähintään 65-vuotiaita on noin 1,48 miljoonaa ja vähintään 75-vuotiaita noin 0,81 miljoonaa. Vähintään 65-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa Tilastokeskuksen ennusteen mukaan 20 prosentista 25,6 prosenttiin vuodesta 2015 vuoteen 2030. Vähintään 75-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa ennusteen perusteella 8 prosentista 14 prosenttiin vastaavana aikana.

Vammaisten henkilöiden määrää Suomessa on vaikea arvioida, sillä vammaisuuden esiintyvyydestä ei juuri ole tarkkaa tilasto- tai tutkimustietoa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus julkaisemassa raportissa (Ilka Haarni: Keskenikäistä yhdenvertaisuutta, vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa, Stakesin raportteja 6/2006) todetaan, että arvio vammaisten henkilöiden määrästä riippuu vahvasti käytetystä määritelmästä. Raportin perusteella vammaisia henkilöitä voidaan arvioida olevan Suomessa noin 210 000–250 000, eli noin 3,8–4,6 prosenttia väestöstä. Prosenttiosuuden voidaan arvioida pysyvän jokseenkin samana myös tulevaisuudessa. Käytetyn määritelmän merkitystä vammaisten henkilöiden määrän arvioinnissa kuvaa, että esimerkiksi vuoden 2012 eurooppalaisen terveydellistä ja sosiaalista integraatiota koskevan tutkimuksen (European Health and Social Integration Survey) mukaan EU:n jäsenvaltioiden 15–64 -vuotiaista kansalaisista 12,8 prosenttia ja Suomen kansalaisista 14,6 prosenttia on vammaisia. Mainitussa tutkimuksessa sovelletaan Maailman terveysjärjestön (WHO) käyttämää vammaisen henkilön määritelmää, jonka mukaan vammaisen henkilö on henkilö, joka johtuen pitkäaikaisesta terveydellisestä ongelmasta tai perustoiminnon vaikeudesta kohtaa esteitä jollekin elämän osa-alueelle osallistumisessa.

Nykyinen asuntotuotanto

Uusia asuntoja on Suomessa rakennettu aikavälillä 2006–2015 vuosittain keskimäärin 29 000. Näistä keskimäärin 11 000 asuntoa on ollut erillispientaloissa, 4 000 rivitaloissa ja 14 000 kerrostaloissa. Tilastokeskuksen rakennus- ja asuntotuotantotilastojen (Suomen virallinen tilasto (SVT): Rakennus- ja asuntotuotanto [verkkojulkaisu]) mukaan vuonna 2015 aloitettiin yhteensä noin 32 600 asunnon rakentaminen, joista 6 570 oli erillispientaloja. Vuonna 2016 aloitettiin yhteensä noin 36 900 asunnon rakentaminen. Näistä noin 6 570 oli erillispientalon aloituksia. Vuonna 2015 erillispientalojen osuus asuntoaloituksista oli noin 20 prosenttia ja vuonna 2016 noin 18 prosenttia. Ennuste vuodelle 2017 on, että uusia asuntoja rakennetaan noin 34 000, joista 7 000 eli noin 21 prosenttia erillispientaloja.

Nykyisten säännösten aikana valmistuneista asunnoista ovat esteettömiä lähinnä hissillisissä kerrostaloissa sijaitsevat asunnot. Esteettömiksi voidaan katsoa myös osa yksikerroksisista rivi- ja omakotitaloista. Vuosittain on näin ollen valmistunut arviolta 16 000–20 000 esteetöntä asuntoa. Vapailta asuntomarkkinoilla nämä vuosittain valmistuvat uudet asunnot eivät kohdenna ainoastaan esteetöntä asuntoa tarvitseville.

Suomessa on ympäristöministeriön teettämän selvityksen (Mikko Sedig: Opiskelija-asumisselvitys 2012) mukaan vuonna 2012 ollut yhteensä hieman yli 74 000 opiskelija-asuntoa. Opiskelija-asuntoja rakennetaan vuosittain Suomessa joitakin satoja pääpainon ollessa pääkaupunkiseudulla.

1.2 Kansainvälinen kehitys

Ruotsi ratifioi YK:n vammaisyleissopimuksen joulukuussa 2008, Tanska heinäkuussa 2009 ja Norja kesäkuussa 2013. Niiden nykyinen rakennusten esteettömyyssääntely on annettu YK:n vammaisyleissopimuksen ratifioinnin jälkeen. Alankomaat ratifioi sopimuksen kesäkuussa 2016.

Ruotsissa lain (Plan- och bygglag, 2010:900), asetuksen (Plan- och byggförordning, 2011:338) ja Boverketin määräysten (Boverkets byggregler, jäljempänä *BBR*) esteettömyyssäännökset koskevat lähtökohtaisesti kaikkia uusia rakennuksia sekä laajuudeltaan uudisrakentamiseen rinnastuvaa rakentamista. Esteettömyysvaatimukset eivät kuitenkaan lain 8 luvun 6 §:n nimenomaisen säännöksen vuoksi koske työtiloja, jos vaatimukset ovat aiheettomia ottaen huomioon toiminnan luonne, eivät korkeintaan kaksiasuntoista vapaa-ajanrakennusta eivätkä omakoti- ja paritaloa, jos vaatimusten täyttäminen ei maasto huomioon ottaen ole kohtuullista. Korjaus- ja muutostöissä esteettömyysvaatimuksista voidaan poiketa lain 7 §:n mukaan ainoastaan, mikäli vaatimuksen noudattaminen olisi muutoksen laajuus tai tarkoitus ja rakennuksen laatu huomioon ottaen ilmeisen kohtuutonta. Esteettömyysvaatimuksista saadaan kuitenkin aina poiketa, jos muutostyö merkitsee, että olemassa olevaan rakennukseen rakennetaan enintään 35 neliömetrin kokoisia opiskelija-, nuoriso-, tai ullakkoasuntoja.

BBR:n esteettömyysvaatimukset koskevat muun muassa hissejä, kulkuväyliä, sisäänkäyntejä, tarvittavaa kääntymistilaa, luiskia, ovia, merkintöjä, opasteita ja valaistusta. Kääntymistila tontilla, rakennuksessa tai sen osassa mitoitetaan sähkökäyttöisen rajattuun ulkokäyttöön tarkoitettun pyörätuolin mukaan ja pyörähdystila asunnossa maanalaisten tai pienen sähkökäyttöisen sisäkäyttöön tarkoitettun pyörätuolin mukaan.

Tällä periaatteella määrittyvät mitat eivät sisälly määräystekstiin vaan siihen liittyvään ohjeeseen. Sen mukaan pienemmän ulkokäyttöön tarkoitetun pyörätuolin vaatima tila on halkaisijaltaan 1 500 millimetriä ja sisäkäyttöisen pyörätuolin 1 300 millimetriä (BBR 3:113).

Norjassa lain (Lov om planlegging og byggesaksbehandling, LOV-2008-06-27-71) ja asetuksen (Byggteknisk forskrift, TEK 10) esteettömyyssäännökset koskevat lähtökohtaisesti varsin laajaa joukkoa uudis- ja korjausrakentamistoimenpiteitä. Tällaisia toimenpiteitä ovat lain 20 luvun mukaiset toimenpiteet, kuten uuden rakennuksen rakentaminen, laajentaminen, rakennuksen merkittävät korjaus- ja muutostyöt, sisätilojen muuttaminen ja käyttötarkoituksen muutokset. Asetuksessa vaatimukset jaetaan kahteen kategoriaan: universaalien suunnittelun periaatteen mukaisiin vaatimuksiin ja esteettömyysvaatimuksiin, jotka asetuksen mukaan eivät täytä kaikkia universaalien suunnittelun periaatteen vaatimuksia. Asetuksen universaalien suunnittelun vaatimukset koskevat vain yleisörakennuksia ja työtiloja sisältäviä rakennuksia (TEK 10 § 12-1). Esteettömyysvaatimukset sen sijaan koskevat asuinrakennuksia, joihin on asennettava hissi, eli kolmi- tai useampikerroksisia asuinrakennuksia (TEK 10 § 12-2 ja § 12-3). Vaatimusten ulkopuolelle jäävät siten muun muassa pientalot, kuten erillispientalot, paritalot ja rivitalot sekä vapaa-ajanasunnot. Lisäksi pienten asuntojen ja opiskelija-asuntojen kohdalla on sääntelyssä poikkeuksia.

Norjassa hissillisten asuinrakennusten asuntoja koskee vaatimus, jonka mukaan kaikkien päätoimintojen, eli olohuoneen, ruoanlaittotilan, makuuhuoneen, kylpyhuoneen ja wc-tilan, on sijaittava sisääntulokerroksessa ja sisääntulokerroksen on oltava esteetön (TEK 10 § 12-2). Esimerkiksi sisääntulokerroksen huoneissa ja wc- ja pesutilassa on oltava halkaisijaltaan 1 500 mm pyörähdystilaa. Kuitenkin riittää, että 50 prosenttia enintään 50 neliömetrin yksiöistä tai kaksioista täyttää edellä mainitut vaatimukset. Hissillisen asuinrakennuksen asuntojen esteettömyysvaatimukset koskevat lisäksi muun muassa hissiä, sisäänkäyntiä, tilojen suunnittelua, kulkuväyliä sekä rakennusosia kuten ovia, portteja, portaita ja kaiteita. Ulkoalueiden esteettömyysvaatimukset sisältyvät TEK 10:n 8 lukuun.

Tanskassa asetuksen (byggingsreglement 2015, BR 15) esteettömyyssääntely koskee lähtökohtaisesti kaikkia rakennuksia, ellei toisin ole erikseen säädetty. Asetusta sovelletaan siten esimerkiksi asuinpientaloihin ja kerrostaloihin, teollisuusrakennuksiin, hallinto- ja palvelurakennuksiin ja ulkorakennuksiin. Asetuksen säännöksiä sovelletaan uuden rakennuksen rakentamisen lisäksi olemassa olevien rakennusten laajentamiseen sekä niiden merkittäviin korjaus- ja muutostöihin. Muutostöiden osalta kunnallinen lautakunta voi myöntää helpotuksia 3 luvusta, jos vaatimusten toteuttaminen edellyttäisi rakennuksen merkittävää muuttamista. Asetuksen esteettömyysvaatimukset koskevat muun muassa luiskaa, hissiä, kulkuväyliä, ovia, opasteita, portaita ja kaiteita.

Alankomaiden rakennusasetuksessa (Bouwbesluit 2012) säädetään esteettömyysvaatimuksista uusille yleisölle avoimille rakennuksille ja työpaikkarakennuksille, joiden pinta-ala on yli 400 neliömetriä. Lisäksi uusien asuinrakennusten on oltava esteettömiä, jos rakennuksen kokonaiskorkeus ylittää 12,5 metriä ja rakennuksen pinta-ala on yli 3500 neliömetriä. Uusissa asuinrakennuksissa tulee olla hissi, jos niissä on neljä kerrosta tai enemmän. Asetuksen esteettömyysvaatimukset koskevat vain uudisrakentamista. Olemassa olevien rakennusten korjausrakentamisessa sovelletaan alkupe-

räisen rakentamisajankohdan vaatimustason mukaisia esteettömyysvaatimuksia. Asetuksen esteettömyysvaatimukset koskevat muun muassa rakennusten tilasuunnittelua ja hissivaatimuksia.

1.3 Nykytilan arviointi

Voimassa olevat MRL:n nojalla annetut asetukset, jotka sisältävät rakennuksen esteettömyyttä koskevia säännöksiä, on annettu ennen MRL:n 1.1.2013 voimaan tullutta muutosta. Ne eivät siten ole nykyisen MRL:n 13, 117 ja 117 e §:n kanssa yhteensopivia.

Voimassa olevissa asetuksissa on velvoittaviksi tarkoitettujen määräysten lisäksi velvoittamattomiksi tarkoitettuja ohjeita ja selostuksia. Tämä ei kuulu asetuksen luonteeseen ja on ollut omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä niiden soveltamisessa. Soveltamisen erot eri kunnissa ovat osaltaan aiheuttaneet lisäkustannuksia rakentamiseen, kun rakentajat ovat joutuneet mukauttamaan ratkaisuja vaihteleviin vaatimuksiin. Tämä on voinut osaltaan myös aiheuttaa kielteisiä asenteita esteettömyysvaatimuksia kohtaan. Asetuksissa on myös osittain päällekkäisiä säännöksiä ja keskinäisiä viittauksia, jotka ovat paikoin epäselviä. Muun muassa näistä syistä rakennuksen esteettömyyttä koskeva sääntely on kokonaisuudessaan uudistamisen tarpeessa.

Juha Sipilän hallituksen ohjelman esteettömyyttä koskevat kirjaukset edellyttävät säädösmuutoksia, joista osa on toteutettavissa MRL:n nojalla annettavalla rakennuksen esteettömyyttä koskevalla valtioneuvoston asetuksella. Osa kirjauksista saattaa edellyttää muutoksia muuhun lainsäädäntöön, kuten rakennus- ja suojelulainsäädäntöön ja oikeusministeriön hallinnonalalle kuuluvaan asunto-osakeyhtiölakiin.

Suomessa kesäkuussa 2016 voimaan tullessa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa asetetaan rakennuksia koskevalle esteettömyyssäätelylle tiettyjä yleisiä reunaehtoja, jotka liittyvät erityisesti yhdenvertaiseen pääsyyn rakennuksiin, kaikille sopivaan suunnitteluun ja mahdollisuuteen valita asuinpaikka. Sopimuksen jo aiemmin ratifioineiden Ruotsin ja Norjan voimassa olevat rakennuksen esteettömyyttä koskevat vaatimukset vastaavat aihealueeltaan pääosin Suomen voimassaolevaa sääntelyä. Ruotsin sääntely vastaa myös vaatimustasoltaan pääosin Suomen sääntelyä, tosin Ruotsissakin määräyksiin liittyvät ohjeet ja niiden velvoittavuuteen liittyvät kysymykset vaikeuttavat vertailua. Norjan esteettömyysvaatimukset ovat puolestaan jossain määrin tiukempia kuin Suomessa, esimerkiksi asunnossa vaadittavan pyörähdystilan suhteen. Norjan esteettömyysvaatimuksia ei kuitenkaan sovelleta kuin vähintään kolmikerroksisiin asuinrakennuksiin ja ne eivät koske kuin puolia pienistä asunnoista, mikä on Suomen voimassa olevaa sääntelyä lievempi ratkaisu. Sekä Norjassa että Ruotsissa esteettömyysvaatimusten soveltamisessa muuhun kuin uuden rakennuksen rakentamiseen on harkintavaltaa samoin kuin Suomessa. Tanskassa ja Alankomaissa vaatimukset ovat lievempiä ja niistä on enemmän poikkeuksia.

2 Tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Rakennuksen esteettömyyttä koskevien vähimmäisvaatimusten tarkoitus on omalta osaltaan edistää ihmisten yhdenvertaisuutta, tarkemmin sanottuna kaikkien yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan toimintoihin, käyttää palveluita, työskennellä, valita asuinpaikkansa ja asua kotonaan. Ehdotetulla asetuksella vaatimukset saatettaisiin MRL:n 1.1.2013 voimaan tulleen muutoksen mukaisiksi.

Asetusehdotuksen tavoitteena on selkeyttää velvoittavien säännösten ja ei-sitovien ohjeiden eroa sekä edistää säännösten soveltamisen ennakoitavuutta ja yhtenäisyyttä. Asetusehdotuksella toteutetaan hallitusohjelman rakennusten esteettömyyteen liittyvät kirjaukset, jotka koskevat opiskelija- ja nuorisoasuntojen esteettömyysvaatimuksia sekä käyttötarkoituksen muutokseen ja korjaamiseen liittyviä esteettömyysvaatimuksia ottaen kuitenkin huomioon perustuslain ja vammaisyleissopimuksen vaatimukset. Ehdotetussa asetuksessa rakennusten esteettömyysvaatimukset kohdennettaisiin tarkoituksenmukaisesti ja kustannustehokkaasti erityyppisiin rakennuksiin niiden käyttötarkoituksen mukaan. Yhdenvertaisuuden kannalta keskeisiä hallinto-, palvelu-, toimisto- ja liikerakennuksia, varasto- ja tuotantorakennuksia sekä asuntokannan kannalta keskeisiä kerrostaloasuntoja ja kerrostalojen yleisiä tiloja koskevia esteettömyysvaatimuksia täsmennettäisiin.

Hallitusohjelmakirjauksen toteuttamiseksi uusista opiskelija- ja nuorisoasunnoista 95 prosenttia jätettäisiin wc- ja pesutilaa koskevan vapaan tilan vaatimuksen ulkopuolelle. Wc- ja pesutilan mitoittamista ohjaavaa niin sanottua pyörähdysympyrämitoitusta on erityisesti opiskelija- ja nuorisoasunnoissa arvosteltu turhia kustannuksia aiheuttavaksi. Keskeinen perustelu on ollut, että opiskelija- ja nuorisoasunnoissa suurin osa asukkaista on liikkumis- ja toimimiskykyisiä eivätkä he siten tarvitse vastaavaa tilaa asunnossaan kuin tavanomaisten asuntojen asukkaat. Opiskelija- ja nuorisoasunnoissa asukkaiden vaihtuvuus on myös tavallisia asuntoja suurempaa, joten pienempien tilojen käyttö olisi tilapäistä ja siten paremmin hyväksyttävissä. Väljemmin mitoitetujen esteettömien asuntojen riittävyys niitä tarvitseville varmistetaan vähimmäisvaatimuksella tällaisten asuntojen osuudesta kaikista rakennuksen asunnoista. Vähimmäisvaatimus on suhteutettu arvioituun vammaisten henkilöiden osuuteen väestöstä, joka on noin 4–5 prosenttia. Lisäksi rakennuksen yleisissä tiloissa olisi oltava esteetön wc-tila vierailijoita varten.

Hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan rakennuksen korjaaminen, käyttötarkoituksen muuttaminen tai perusparantaminen ei laukaise uudisrakentamistasoisia velvoitteita, toteutettaisiin kahdella tapaa. Ensinnäkin asunnot rajattaisiin korjaus- ja muutostöiden osalta soveltamisen ulkopuolelle, ja toiseksi edellytettäisiin asetuksen soveltaminen hallinto-, palvelu-, toimisto- ja liikerakennuksen ja asuinkerrostalon yleisten tilojen korjaamiseen, laajentamiseen ja muihin muutoksiin vain siltä osin kuin se on tarkoituksenmukaista. Tarkoituksenmukaisuusharkinnassa otetaan huomioon rakennuksen ominaisuudet sekä toimenpiteen laatu ja laajuus. Rakennuksen korjaus- ja muutostoimenpiteet ovat käytännössä niin moninaisia, ettei niiden osalta ole esitettävissä tiettyä vaatimustasoa, joka soveltuisi kaikkiin tilanteisiin. Tästä syystä tarkoituksenmukaisempaa on pidetty soveltamisalan rajaamista ja tarkoituksenmukaisuusharkinnan säilyttämistä.

3 Vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Yleistä

Ehdotettu asetus rakentuu pitkälti nykyiselle rakennuksen esteettömyyttä koskevalle sääntelylle, joten ehdotettujen esteettömyysvaatimusten taloudelliset vaikutukset nykytilaan nähden ovat pääosin vähäisiä. Tarkkaa arviota esitettyjen säännösten kustannusvaikutuksista on vaikea antaa, sillä esteettömyyden toteuttamisen kustannukset riippuvat pitkälti niiden tapauskohtaisesta toteuttamistavasta. Suunnittelun laadulla on suuri merkitys syntyviin kustannuksiin ja säästöihin.

Yleisellä tasolla voidaan kuitenkin todeta, että asuinkerrostalossa nykyisten esteettömyysmääräysten toteuttamisesta aiheutuvat arvonlisäverolliset kokonaiskustannukset vaihtelevat rakennuksen toteutusratkaisusta ja huoneiston koosta riippuen nykyhetken hintatasossa pääkaupunkiseudulla noin 31 ja 63 euron välillä asuinneliömetriä kohden (Esteetön kerrostalo tehokkaasti ja kestävästi, ympäristöministeriön raportteja 27/2014). Muualla Suomessa rakennuskustannukset ovat Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen rakennuskustannustilastojen perusteella arvioituna noin 82 prosenttia pääkaupunkiseudun kustannuksista paikkakunnasta riippuen. Suurissa taajamissa rakennuskustannukset ovat lähes pääkaupunkiseudun tasolla. Näin ollen asuinkerrostalossa nykyisten esteettömyysmääräysten toteuttamisesta aiheutuvat arvonlisäverolliset kokonaiskustannukset muualla Suomessa ovat noin 25–52 euroa neliömetriä kohden. Uuden kerrostaloasunnon keskineliöhinta oli vuonna 2015 pääkaupunkiseudulla 5 122 euroa ja muualla Suomessa 3 403 euroa. Suhteessa uuden kerrostaloasunnon neliöhintaan nykyisten esteettömyyttä koskevien vähimmäisvaatimusten toteutuksen neliöhinta olisi siten noin 0,6–1,2 prosenttia pääkaupunkiseudulla ja noin 0,7–1,5 prosenttia muualla Suomessa.

Ehdotetussa asetuksessa vaatimustaso asuinkerrostaloissa säilyy kokonaisuutena arvioiden lähes nykyisellään lukuun ottamatta rakennuksia, joissa on ainoastaan opiskelija- ja nuorisoasuntoja. Näin ollen ehdotetuilla vaatimuksilla ei ole merkittäviä vaikutuksia rakennuskustannuksiin verrattuna nykytilaan. Sen sijaan vaatimusten selkeyttämisen ja täsmentämisen arvioidaan vähentävän rakennuskustannuksia jäljempänä esitetysti.

Yleisellä tasolla voidaan todeta myös, että rakentamisaikana tehtävät esteettömyyttä parantavat ratkaisut ovat aina edullisempia kuin jälkikäteen tehtävät korjaukset ja muutokset. Esteettömyysvaatimusten lieventäminen saattaa laskea rakentamiskustannuksia vähän, jos lievennykset hyödynnetään suunnittelussa. Alhaisemmista rakennuskustannuksista hyötyy tilaaja tai rakennuttaja, silloin kun alhaisemmat rakennuskustannukset eivät alenna asuntojen myyntihintoja. Tällainen tilanne on kasvukeskuksissa, joissa asuntojen suuri kysyntä pitää asuntojen hintatason korkealla. Paikkakunnilla, joilla vallitsee asuntomarkkinoiden tasapaino, on mahdollista että alhaisemmista rakennuskustannuksista hyötyy myös uuden asunnon ostaja. Esteettömyysvaatimusten lieventäminen saattaa kuitenkin aiheuttaa tarvetta esteettömyyttä tukeville muutoksille ja korjauksille asuntojen käytön aikana. Tällaisten korjausten kustannuksista vastaa rakennuksen tai asunnon omistaja. Iäkkäiden ja vammaisten

henkilöiden kotona asumisen edistämiseksi korjauksia tuetaan myös julkisista varoista.

Vaikutukset yrityksiin

Rakennusten esteettömyysvaatimuksilla on välillisiä vaikutuksia rakennusten ja niihin tehtävien muutosten tilaamista, rakennuttamista, suunnittelua ja rakentamista harjoittaville yrityksille sekä joitakin rakennustuotteita, kuten ovia, valmistaville yrityksille. Vaikutukset kohdistuvat kaikkiin toimialan yrityksiin niiden koosta riippumatta. Ehdotetuista vaatimuksista johtuvat taloudelliset vaikutukset nykytilaan nähden ovat pääosin vähäisiä, koska ehdotettu asetus rakentuu pitkälti nykyiselle sääntelylle.

Suurin taloudellinen hyöty syntyy ehdotuksen mukaisesta sääntelyn selkeyttämisestä ja täsmentämisestä. Tämä poistaa vaatimustasoa koskevaa epäselvyyttä ja siten sujuvoittaa koko rakentamisprosessia. Ehdotetun asetuksen arvioidaan helpottavan useamman kunnan alueella toimivien rakennusalan yritysten ja ammattilaisten toimintaa, kun kuntakohtaiset tulkintaerot vähenevät ja samat ratkaisut kelpaavat kunnasta riippumatta. Tämä tuo kustannussäästöjä rakentamisen koko ketjulle.

Esimerkki säännösten täsmentämisestä on hissillisessä kerrostalossa sijaitsevan asunnon wc- ja pesutilassa edellytetyn niin sanotun pyörähdysympyrän mitoitus. Nykyisin ei ole säädetty, minkä kokoinen tila asunnon wc- ja pesutilassa vaaditaan. Sen sijaan kulkuyhteyksiä koskevan määräyksen (F1, määräys 2.1.1) yhteydessä olevassa ohjeessa esitetään, että kulkuväylillä kääntymistilaa ja tiloissa liikkumista mitoittaa sekä ulko- että sisäkäyttöön soveltuvan pyörätuolin pyörähdysympyrä, jonka halkaisija on 1500 millimetriä. Asuinhuoneistossa voi käyttää myös vähimmäismittaa 1300 millimetriä. Asunnon wc- ja pesutiloissa tarvitaan 1500 millimetrin pyörähdysympyrän tila pyörätuolin ja pyörällisen kävelytelineen käyttäjän avustamista varten.

Tätä ohjetta on sovellettu siten, että asunnossa on vaadittu toisinaan halkaisijaltaan 1500 millimetrin vapaata tilaa, mutta usein on hyväksytty halkaisijaltaan 1500 millimetrin tila, jota tilan kiinteät kalusteet leikkaavat, vapaan tilan halkaisijan ollessa näin ollen jotain 1300 millimetrin ja 1500 millimetrin väliltä, joskus jopa alle 1300 millimetriä. Joissain kunnissa on sovellettu halkaisijaltaan 1300 millimetrin vapaan tilan vaatimusta. Ehdotetussa asetuksessa säädetty yksiselitteinen ja selkeä vaatimus halkaisijaltaan 1300 millimetrin vapaasta tilasta, jonka sijoittelu mahdollistaa kiinteiden kalusteiden käytön, poistaa tulkinta- ja soveltamisongelmat ja siten helpottaa ja tehostaa rakennusalan yritysten toimintaa. Sen sijaan mahdollisesta vapaan tilan pienentymisestä verrattuna nykytilaan aiheutuva kustannussäästö arvioidaan pieneksi. Halkaisijaltaan 1300 millimetrin vapaa tila on 0,44 neliometriä pienempi kuin halkaisijaltaan 1500 millimetriä vapaa tila. Käytännössä pinta-alaerot riippuvat merkittävästi suunnitteluratkaisuista.

Opiskelija- ja nuorisoasuntoja koskeva poikkeus wc- ja pesutilojen tilavaatimuksesta tarjoaa mahdollisuuden kustannussäästöihin tällaisten asuntojen tilaajayhteisöille, tyypillisesti siis opiskelija- ja nuorisoasuntosäätiöille, ja rakennuttajille. Kustannussäästöjä saadaan, jos kyseiset tilat suunnitellaan poikkeuksen mahdollistamalla tavalla pienemmiksi kuin ne olisivat, jos tilavaatimusta sovellettaisiin. Opiskelija-asuntojen esteettömyyttä koskevan diplomityön (Tuomola Kalle: Esteettömyysmää-

räysten soveltaminen opiskelija-asuntorakentamisessa, diplomityö, Arkkitehtuurin laitos, Asuntosuunnittelu, julkaisu 23, 2016) perusteella ilman mitoitusta vaatimusta toteutetut wc-pesutilat eivät keskimäärin olleet pienempiä kuin mitä on mahdollista toteuttaa nykyisten määräysten mukaisena.

Vaikutukset kotitalouksiin

Ehdotettu asetus perustuu myös asuntojen osalta pääosin nykyiselle sääntelylle, joten ehdotuksen taloudelliset vaikutukset kotitalouksille ovat vähäiset. Vaikutuksia voi lähinnä olla opiskelija- ja nuorisoasuntoja koskevalla poikkeuksella wc- ja pesutilan mitoitusta vaatimuksesta.

Ehdotetuilla lievennyksillä opiskelija-asuntojen esteettömyysvaatimuksiin voi mahdollisesti olla vaikutusta opiskelija-asuntojen rakennuskustannuksiin ja vuokriin, mikä lievennykset esteettömyysvaatimuksissa johtavat pienempien wc- ja kylpyhuoneitilojen rakentamiseen. Pienemmällä vuokralla olisi opiskelija- ja nuorisoasunnossa asuvalle kotitaloudelle myönteinen vaikutus.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Ehdotuksella ei ole vaikutuksia julkistalouden yhteisöjen rahoitukseen tai voimavarojen jakoon.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotettu asetus selkeyttää ja täsmentää esteettömyysvaatimuksia, mikä helpottaa lupaviranomaisen työtä ja on siten omiaan sujuvoittamaan rakennuslupaprosessia. Ehdotettu asetus yhdenmukaistaa tulkintoja kuntien rakennusvalvontaviranomaisten kesken, mikä voi helpottaa yhteistyötä niiden välillä.

3.3 Ympäristövaikutukset

Rakennusta, rakennuspaikkaa ja tonttia koskevat esteettömyysvaatimukset parantavat niiden turvallisuutta ja toimivuutta kaikille. Esteettömyysvaatimusten täsmentäminen edistää vaatimustason toteutumista ja siten uusien rakennusten sekä niiden tonttien ja rakennuspaikkojen entistä parempaa soveltuvuutta myös liikkumis- ja toimimisesteisille henkilöille. Tällä on myönteisiä vaikutuksia ihmisten elinympäristöön ja viihtyvyyteen yleensä. Rakennusten ja niiden välittömän ympäristön esteettömyys edistää myös terveyttä, kun liikkuminen helpottuu.

Uusien rakennusten rakentaminen esteettömiksi parantaa niiden soveltuvuutta muuttuviin tarpeisiin ja siten edistää niiden pysymistä käytössä pidempään, mikä tehostaa luonnonvarojen hyödyntämistä. Ehdotetulla lainsäädännöllä ei arvioida olevan vaikutuksia yhdyskuntarakenteeseen, maisemaan tai kaupunkikuvaan.

3.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esteetön rakennus on kaikille käyttäjille toimiva ja turvallinen. Esteettömyys edistää kaikkien arjen sujuvuutta, mutta erityisen tärkeää esteettömyys on henkilöille, joilla on väliaikaisesti tai pysyvästi liikkumis- tai toimimisesteitä, kuten iäkkäille ja vammaisille henkilöille.

Ehdotettu asetus rakentuu pitkälti nykyiselle rakennuksen esteettömyyttä koskevalle sääntelylle, joten ehdotuksen vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen verrattuna nykytilaan ovat vähäisiä. Ehdotetun vaatimusten täsmentämisen arvioidaan parantavan esteettömyyden toteutumista nykyisestä. Tämä edistää rakennusten entistä parempaa soveltuvuutta kaikille ja näin myös ihmisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan toimintoihin ja asua kotonaan. Säännösten selkeyttäminen ja täsmentäminen lisäävät soveltamisen yhdenmukaisuutta, minkä arvioidaan vaikuttavan myönteisesti myös asenteisiin rakennusten esteettömyysvaatimuksia kohtaan.

Ehdotettu esteettömyysvaatimusten lievennys opiskelija- ja nuorisotasunnoissa on mitoitettu siten, että esteetöntä asuntoa tarvitsevalle on aina osoitettavissa asunto. Rajaus ei siten rajoita liikkumis- tai toimimisesteisten opiskelijoiden asunnonsaantia etenkin kun ottaa huomioon opiskelija-asuntokannassa jo olevat esteettömät asunnot ja opiskelija-asuntosäätiöiden mahdollisuudet ja käytäntö hallinnoida keskitetysti asuntojen jakamista asunnonhakijoille.

Kokonaisuutena arvioiden ehdotetun asetuksen mukaiset esteettömyyden vähimmäisvaatimukset edistävät rakennuskannan esteettömyyttä, millä arvioidaan olevan pitkäaikainen myönteinen vaikutus yhdenvertaisuuden toteutumiseen yleisesti ja erityisesti iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden suoriutumiseen itsenäisesti arkielämässään mahdollisimman pitkään. Esitetyt lievennykset on kohdistettu ja mitoitettu siten, että ne eivät vaaranna yhdenvertaisuuden toteutumista.

4 Suhde perus- ja ihmisoikeuksiin

Julkisella vallalla on perustuslain 19 §:n 4 momentissa säädetty velvoite edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Perustuslain 6 §:ssä turvattuun yhdenvertaisuuteen kuuluu, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa sukupuolen, iän, terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Perustuslain 22 §:n säännöksessä korostetaan julkisen vallan aktiivista toimintavelvoitetta perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisessa.

Rakennusten esteettömyysvaatimukset edistävät kaikkien ihmisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan toimintoihin, käyttää palveluita, työskennellä, valita asuinpaikkansa ja asua kotonaan. Ne ovat yksi julkisen vallan keinoista toteuttaa perustuslain 19 §:n 4 momentissa säädettyä velvoitetta. Yleisemmin ne ovat keskeinen keino edistää perustuslain 6 §:ssä turvatun yhdenvertaisuuden toteutumista rakennetun ympäristön osalta.

Rakennusten esteettömyysvaatimusten kannalta keskeisiä ihmisoikeusvelvoitteita sisältyy YK:n vammaisyleissopimukseen, erityisesti sen 2, 4, 9 ja 19 artiklaan. Perustuslain 22 §:ssä julkiselle vallalle säädetty turvaamisvelvoite koskee myös niitä. Varsinaisesti rakennettua ympäristöä koskevia säännöksiä sisältyy yleissopimuksen 9 artiklaan. Siinä säädetty vaatimukset yhdenvertaisesta pääsystä fyysiseen ympäristöön ja vähimmäisvaatimusten kehittämisestä yleisölle avoimille tai tarjottaville tiloille vastaavat pitkälti perustuslain 19 §:n 4 momentista ja 6 §:stä johdettavia velvoitteita. Vaikka yleissopimuksen 19 artikla ei suoraan koske rakennettua ympäristöä, edellyttää siinä säädettyjen oikeuksien toteutuminen käytännössä, että asuinrakennuskanta pystyy vastaamaan myös vammaisten henkilöiden tarpeisiin. Yleissopimuksen 4 ar-

tiklassa ja siihen liittyvässä 2 artiklassa säädetyt velvoitteet vastaavat pitkälti perustuslain 6 artiklasta johdettavia velvoitteita.

Kuten edellä on kuvattu, Suomen nykyinen esteettömyyssäätely on hyvin samantyyppistä ja vaatimustaso pääosin vastaavaa kuin Ruotsissa ja Norjassa, jotka ovat ratifioineet YK:n vammaisyleissopimuksen Suomea aiemmin ja tehneet muutoksia esteettömyyssäätelyynsä ratifioinnin jälkeen. Nyt ehdotetun vaatimukset vastaavat alaltaan ja tasoltaan pitkälti nykyisiä vaatimuksia. Ehdotetussa asetuksessa on kuitenkin runsaasti täsmennyksiä verrattuna nykytilaan. Vaatimusten täsmällisyys on edellytys halutun esteettömyyden tason saavuttamiselle. Täsmennyksillä arvioidaan siten olevan merkittävä rakennusten esteettömyyttä parantava ja siten yhdenvertaisuutta edistävä vaikutus.

Nykytilaan verrattuna ehdotetussa asetuksessa on yksi varsinainen lievennys. Se koskee opiskelija- ja nuorisoasuntojen wc- ja pesutilan mitoitusta. Wc- ja pesutilassa edellytettyä pyörähdysympyrämitoitusta on erityisesti opiskelija- ja nuorisoasunnoissa arvosteltu turhia kustannuksia aiheuttavaksi. Keskeinen perustelu on ollut, että opiskelija- ja nuorisoasunnoissa suurin osa asukkaista on liikkumis- ja toimimiskyisiä eivätkä he siten tarvitse vastaavaa tilaa asunnossaan kuin tavanomaisten asuntojen asukkaat. Opiskelija- ja nuorisoasunnoissa asukkaiden vaihtuvuus on myös tavallisia asuntoja suurempaa, joten pienempien tilojen käyttö olisi tilapäistä ja siten paremmin hyväksyttävissä.

Ehdotetussa asetuksessa esteettömien opiskelija- ja nuorisoasuntojen riittävyys niitä tarvitseville varmistetaan vähimmäisvaatimuksella tällaisten asuntojen osuudesta kaikista rakennuksen asunnoista. Vähimmäisvaatimus on suhteutettu arvioituun vammaisten henkilöiden osuuteen väestöstä, joka on noin 4–5 prosenttia. Lisäksi rakennuksen yleisissä tiloissa olisi oltava esteetön wc-tila vierailijoita varten. Esteettömyysasetusluonnosta koskevassa Suomen opiskelija-asunnot SOA ry:n lausunnossa todetaan, että liikkumisrajoitteisten opiskelijoiden käytössä on 1-2 promillea nykyisistä opiskelija-asunnoista ja kaikille liikkumisrajoitteisille opiskelijoille voidaan nykyisin tarvittaessa aina osoittaa esteetön asunto opiskelija-asunnoista. Ehdotetun poikkeuksen ei arvioida vaarantavan vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia opiskeluun tai heidän yhdenvertaisia mahdollisuuksiaan valita asunto etenkin kun otetaan huomioon opiskelija-asuntokannassa jo olevat esteettömät asunnot ja opiskelija-asuntosäätiöiden mahdollisuudet ja käytäntö hallinnoida keskitetysti asuntojen jakamista asunnonhakijoille. Ympäristöministeriö myös seuraa poikkeuksen soveltamista ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin.

Kokonaisuutena arvioiden ehdotetun asetuksen arvioidaan edistävän perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista nykytilaan verrattuna. Ehdotettu lievennys on kohdennettu ja mitoitettu siten, ettei se vaaranna yhdenvertaisuuden toteutumista eikä rajoita mahdollisuuksia valita asunto.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys on valmisteltu ympäristöministeriössä. Asetusluonnos on ollut tarkastettavana oikeusministeriön lainvalmisteluosaston laintarkastusyksikössä.

Jatkovalmistelun aikana apulaisoikeuskansleri on ratkaissut asetuksen valmistelua koskeneen kantelun (Dnro OKV/1246/1/2016). Ratkaisussa apulaisoikeuskansleri katsoi, ettei ympäristöministeriössä valmisteilla olevan valtioneuvoston asetusluonnoksen pykäläehdotuksissa ja niitä koskevassa perustelumuistiossa ole riittävästi huomioitu perustuslain eikä vammaisyleissopimuksen asettamia velvoitteita. Asetuksen pykäläehdotuksia ei perustelumuistiossa arvioida suhteessa perustuslain vaatimukseen eikä riittävästi myöskään suhteessa vammaisyleissopimukseen. Tältä osin esitykseen sisältyvää esteettömyysvaatimusten poistamista ja lieventämistä voidaan apulaisoikeuskanslerin mukaan pitää ongelmallisena perustuslain kannalta. Apulaisoikeuskansleri totesi, että ehdotettavan asetuksen säännöksiä tulisi perustella perustuslain ja vammaisyleissopimuksen vaatimukseen nähden uskottavasti. Muistiosta tulisi käydä ilmi se, millä perusteella näiden säännösten ei katsota heikentävän esteettömyyden tasoa. Asetusehdotuksen ei apulaisoikeuskanslerin mukaan voida nyky muodossaan katsoa toteuttavan vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä perustuslain ja vammaisyleissopimuksen edellyttämällä tavalla. Apulaisoikeuskansleri totesi lisäksi, että asetusehdotuksen soveltamisalasäännöksen mukainen soveltamisen rajausta korjausrakentamisen osalta mahdollistaisi hyvinkin laajan harkintavallan käytön, jonka voidaan arvioida ehkä joissain tilanteissa rajoittavan maankäyttö- ja rakennuslain 117 e §:n mukaista soveltamisalaa. Apulaisoikeuskansleri totesi, ettei perustelumuistiossa ole tarkemmin tarkasteltu sitä, miten soveltamiseen liittyvä tarkoituksenmukaisuusarviointi tapahtuu tai voisiko tämä asetusehdotuksen säännös mahdollisesti rajoittaa maankäyttö- ja rakennuslain 117 e §:n säännöksen soveltamisalaa ja tarkoitusta.

Apulaisoikeuskanslerin ratkaisun johdosta lausuntokierroksella olleessa asetusluonnoksessa ollut rajausta, jonka mukaan asetusta ei sovelleta lainkaan omakoti- ja paritaloihin, poistettiin. Omakoti- ja paritaloja koskisi ehdotetun asetuksen mukaan lähtökohtaisesti samat vaatimukset kuin muitakin pientaloja. Tämä vastaisi myös nykytilaa. Lisäksi asetuksen perustelumuistiotäydennettiin apulaisoikeuskanslerin ratkaisun johdosta perus- ja ihmisoikeusvaikutusten osalta. Yksityiskohtaisia perusteluja etenkin soveltamisalakälän osalta lisättiin ja täsmennettiin.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Asetusluonnoksesta ja sen perustelumuistiosta pyydettiin kirjallisia lausuntoja 9.6.–12.8.2016. Lausuntoja saatiin 54 kappaletta. Lausunnon antoivat sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, yhdenvertaisuusvaltuutettu, Terveystieteiden tutkimuskeskus, Valtakunnallinen vammaisneuvosto, Helsingin kaupunki, Jyväskylän kaupungin rakennusvalvonta, Jyväskylän kaupungin vammaispalvelut, Lahden kaupungin rakennusvalvonta, Naantalin kaupunki, Tampereen kaupunki, Turun kaupungin hyvinvointitoimiala, Turun kaupungin ympäristötoimiala, Turun kaupungin rakennusvalvonta, Vaasan kaupunki, Espoon vammaisneuvosto, Helsingin vammaisneuvosto, Itä-Uudenmaan vammaisneuvostot, Oulun kaupungin vammaisneuvosto, Aalto-yliopiston ylioppilaskunta, Aspa-säätiö, Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry, Harjavallan Seudun Reumayhdistys ry, Invalidiliitto ry, Kohtuuhintaisen vuokra-asumisen edistäjät - KOVA ry, Kuuloliitto ry, Kynnys ry, Lihastautiliitto ry, Matkailu- ja ravintolapalvelut MARA ry, Muistiliitto ry, Näkövammaisten liitto ry, Omakotiliitto ry, Pientaloteollisuus PTT ry, Pyöräliitto ry, Rakennustarkastusyhdistys RTY ry, Rakennusteollisuus RT ry, RAKLI ry, Reumaliitto ry, Selkäydinvammaiset Akson ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Suo-

men arkkitehtiliitto SAFA ry, Suomen CP-liitto ry, Suomen Kiinteistöliitto ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen opiskelija-asunnot SOA ry, Suomen ylioppilaskuntien liitto ry, Vammaisfoorumi ry, Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö, Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto Valli ry, Vanhustyön keskusliitto ry, Skanska Oy, Qlu Oy ja yksityishenkilö Mervi Valta. Lausunnon antajista työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ollut lausuttavaa ja Suomen Kiinteistöliitolla ei ollut huomautettavaa luonnoksesta.

Yhtä lukuun ottamatta lausunnon antajat katsoivat, että esteettömyyttä koskevaa sääntelyä on hyvä selkeyttää ja täsmentää. Sen uskottiin sujuvoittavan niin suunnittelua, rakentamista kuin viranomaisvalvontaakin. Muutoin palaute oli kaksijakoista. Hallitusohjelmakirjausten toteuttamista kiittelivät erityisesti rakennuttajien etujärjestöt ja rakennusteollisuus, Kuntaliitto sekä osa rakennusvalvontoja. Nekin tosin arvoskelivat osittaisia tiukennuksia, kuten sisäänkäynnin esteettömyysvaatimusta rivitaloissa ja muissa kytketyissä pientaloissa.

Sen sijaan sosiaali- ja terveysministeriö, yhdenvertaisuusvaltuutettu, vammaisjärjestöt ja -neuvostot sekä osa kuntien rakennusvalvontoja pitivät luonnoksessa esitettyjä esteettömyysvaatimusten lievennyksiä perustuslain ja Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden sekä iäkkäiden kotona asumista koskevien hallituksen tavoitteiden vastaisina. Kyseiset tahot peräänkuuluttivat myös muiden kuin liikkumisesteisten rakennusten käyttäjien, kuten näkö- ja kuulovammaisten henkilöiden, huomiioon ottamista säännöksissä.

Suuri osa lausunnonantajista, kuten valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Valtakunnallinen vammaisneuvosto, Vanhustyön keskusliitto ry, lukuisat vammaisjärjestöt, Suomen arkkitehtiliitto SAFA ry, Vaasan kaupunki, Lahden kaupungin rakennusvalvonta ja Helsingin kaupungin vammaisneuvosto kyseenalaistivat esteettömyysvaatimusten lieventämisen etenkin kun ottaa huomioon esteettömien asuntojen suuren tarpeen, rakennusten pitkän käyttöiän ja sen aikana tapahtuvat käyttötarkoituksen muutokset ja jälkikäteen tehtävien muutosten kalleuden verrattuna rakentamisaikaiseen esteettömyyden huomioimiseen. Useissa lausunnoissa, mukaan lukien valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön lausunnot, kaivattiin tietoa esitettyjen säännösten kustannusvaikutuksista. Vammaisjärjestöjen lausunnoissa huomautettiin, että vaikka YK:n vammaisyleissopimusta on käsitelty perustelumistion nykytilan kuvauksessa, yksittäisiä asetusluonnoksen esityksiä ei tarkastella suhteessa sopimuksen artikloihin.

Lausuntopalautteen perusteella asetusehdotusta muutettiin siten, että muun pientalon kuin rivitalon sisäänkäynnin esteettömyysvaatimukseen lisättiin rakennuspaikkaan ja korkeuseroihin liittyvä poikkeusmahdollisuus. Tätä vaadittiin Helsingin, Naantalın ja Vaasan kaupunkien sekä Jyväskylän, Tampereen ja Turun kaupunkien rakennusvalvontojen sekä Rakennustarkastusyhdistys RTY ry:n lausunnoissa. Vastaavanlainen poikkeusmahdollisuus, joka tosin koskee myös rivitaloja, on olemassa jo nykyisin. Muussa kuin asuinrakennuksessa sijaitsevaa wc-tilaa koskeviin vaatimuksiin lisättiin Helsingin kaupungin, Tampereen kaupungin rakennusvalvonnan, Espoon vammaisneuvoston ja Invalidiliitto ry:n lausuntojen johdosta vaatimus istuimen sijoittamisesta 200–300 millimetrin etäisyydelle takaseinästä. Vastaava vaatimus on myös nykyisin. Lisäksi säädöstekstiin tehtiin lausuntopalautteen perusteella useita täsmennyksiä. Lausuntokierroksen jälkeen asetusehdotuksen oven yhteydessä olevaa kynnystä ja ta-

soeroa koskevaan säännökseen lisättiin poikkeus asuntokohtaiseen ulkotilaan johtavan oven osalta.

Lausuntopalautteessa esitettyihin näkemyksiin, joiden mukaan esteettömyysvaatimusten ehdotetut lievennykset ovat Suomea sitovien perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden vastaisia, vastattiin täydentämällä esityksen perusteluja ja muuttamalla säännösten sanamuotoja vastaamaan paremmin tarkoitettua. Näkemyksiin vastattiin myös ottamalla omakoti- ja paritalot asetuksen soveltamisen piiriin apulaisoikeuskanslerin ratkaisun johdosta. Vaatimukseen näkö- ja kuulovammaisten henkilöiden paremmasta huomioon ottamisesta säädösehdotuksessa vastattiin ottamalla rakennukseen johtavaa kulkuväylää, sisäistä kulkuväylää ja luiskaa koskeviin säännöksiin vaatimus niiden helposta havaittavuudesta. Lisäksi muiden vaatimusten perusteluissa tuotiin vahvemmin esiin näkö- ja kuulovammaisten tarpeet. Uimahallien ja muiden vastaavien rakennusten soveltuvuutta avustajaa tarvitseville henkilöille parannettiin lisäämällä vaatimus puku- ja pesutilakokonaisuudesta, jota voi tarvittaessa käyttää riippumatta avustajan ja avustettavan henkilön sukupuolesta. Tätä edellyttivät Turun kaupungin ympäristötoimiala sekä Oulun ja Helsingin kaupunkien vammaisneuvostot. Esityksen taloudellisia vaikutuksia täydennettiin valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön lausunnoissa edellytetyn mukaisesti.

6 Asetuksen voimaantulo

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018. Maankäyttö- ja rakennuslain 1.1.2013 voimaan tulleen muutoksen (958/2012) siirtymäsäännöksen nojalla voimassa olevia Suomen rakentamismääräyskokoelman osia voidaan soveltaa 31.12.2017 saakka. Siihen mennessä on annettava uudet asetukset kustakin olennaisesta teknisestä vaatimuksesta. Koska ehdotetulla asetuksella on läheisiä liityntöjä muihin olennaisiin teknisiin vaatimuksiin, on perusteltua, että asetukset tulevat voimaan samaan aikaan niiden kanssa. Olennaisia teknisiä vaatimuksia koskevissa asetuksissa säädetyt vaatimukset on huomioitava rakennusten suunnittelussa ja suunnittelu vie aikaa. Uusista vaatimuksista tiedottamiseen ja kouluttamiseen on myös varattava aikaa ennen asetuksen voimaantuloa. Näistä syistä asetukset ehdotetaan tulemaan voimaan 1.1.2018.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Asetusehdotuksen perustelut

1 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, minkä tyyppisten uusien rakennusten rakennusluvanvaraiseen rakentamiseen asetusta sovellettaisiin. Ehdotetun 1 momentin mukaan asetusta sovellettaisiin maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125 §:n mukaan luvanvaraiseen uuden hallinto-, palvelu-, toimisto-, liike-, varasto-, tuotanto- ja asuinrakennuksen rakentamiseen. Pientalon rakentamiseen sovellettaisiin kuitenkin ainoastaan 2—4 §:ää ja varasto- ja tuotantorakennuksen rakentamiseen ainoastaan 2—5, 8, 10 ja 11 §:ää. Pientaloja ovat muun muassa omakoti- ja paritalot sekä kaupunkipientalot eli niin sanotut townhouset sekä rivitalot.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi asetuksen soveltamisesta muuhun kuin uuden rakennuksen rakentamiseen. Säännöksen tarkoitus on rajata esteettömyysvaatimusten soveltaminen muussa kuin uuden rakennuksen rakentamisessa tilanteisiin, joissa esteettömyyden parantaminen on yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi erityisen tarpeen tai joissa siitä ei aiheudu merkittäviä lisäkustannuksia. Rajauksen tarkoitus on kannustaa korjauksiin. Ehdotetun 2 momentin mukaan asetusta sovellettaisiin maankäyttö- ja rakennuslain 125 §:n mukaan luvanvaraiseen hallinto-, palvelu-, toimisto-, liike-, varasto- ja tuotantorakennuksen sekä asuinkerrostalon yleisten tilojen korjaus- ja muutostyöhön, laajentamiseen, kerrosalaan laskettavan tilan lisäämiseen ja rakennuksen käyttötarkoituksen muutokseen hallinto-, palvelu-, toimisto-, liike- tai asuinkäyttöön siltä osin kuin esteettömyyden parantaminen olisi rakennuksen ominaisuudet sekä toimenpiteen laatu ja laajuus huomioon ottaen tarkoituksenmukaista. Vastaavasti kuin uuden rakennuksen rakentamisessa, myös näissä muissa toimenpiteissä varasto- ja tuotantorakennukseen sovellettaisiin ainoastaan 2—5, 8, 10 ja 11 §:ää.

Asetuksen soveltaminen muuhun kuin uuden rakennuksen rakentamiseen olisi siten rajattu kolmella tapaa. Ensinnäkin asetusta sovellettaisiin vain rakennuslupaa edellyttäviin toimenpiteisiin, eli toimenpidelupaa edellyttävien toimenpiteiden yhteydessä asetusta ei sovellettaisi. Toiseksi asetuksen soveltaminen olisi rajattu vain mainittuihin rakennustyyppisiin ja asuinkerrostalon yleisiin tiloihin kohdistuviin toimenpiteisiin. Käyttötarkoituksen muutoksen osalta asetuksen soveltaminen olisi rajattu rakennusluvanvaraisiin muutoksiin, joissa rakennuksen käyttötarkoitus muutettaisiin hallinto-, palvelu-, toimisto-, liike- tai asuinkäyttöön. Kolmanneksi asetuksen soveltamista näiden kahden ensimmäisen edellytyksen täyttyessä rajaisi vielä edellytys esteettömyyden parantamisen tarkoituksenmukaisuudesta rakennuksen ominaisuudet sekä toimenpiteen laatu ja laajuus huomioon ottaen.

Tarkoituksenmukaisuus viittaa sekä käytettävyyteen että taloudellisuuteen; mitä yleisemmässä käytössä rakennus on, sitä enemmän arvioinnissa painottuu yhdenvertaisen käytön mahdollistaminen. Toisaalta mitä rajatumman joukon käytössä rakennus on, sitä enemmän taloudellisilla näkökohdilla on merkitystä. Säännöksen sanamuoto, jonka mukaan asetusta sovellettaisiin ”siltä osin kuin” viittaa siihen, että toimenpiteen kohteena olevassa tilassa esteettömyyttä voi olla tarkoituksenmukaista parantaa joltain osin ja joltain osin ei, ottaen huomioon rakennuksen ominaisuudet ja toimenpiteen laadun ja laajuuden. Asetuksen soveltumisen kuhunkin yksittäistapaukseen

ratkaisee rakentamisen ohjauksesta ja valvonnasta vastaava kunnan rakennusvalvontaviranomainen.

Tarkoituksenmukaisuusarviointiin vaikuttavia rakennuksen ominaisuuksia ovat esimerkiksi käyttötarkoitus ja kulttuurihistorialliset arvot. Toimenpiteen laatu ja laajuus arvioitaisiin suhteessa rakennuksen ominaisuuksiin, kuten siihen, kuinka paljon toimenpide vaikuttaa sen kohteena olevien tilojen rakenteisiin ja kuinka suurta osaa rakennuksesta toimenpide koskee. Mitä suurempi osa rakennuksen tiloista on toimenpiteen kohteena ja mitä syvemmin toimenpiteellä puututaan rakennuksen keskeisiin ominaisuuksiin, sitä tarkoituksenmukaisempaa on myös parantaa rakennuksen esteettömyysominaisuuksia, sillä parantamisen kustannusvaikutukset jäävät tyypillisesti tällaisessa tilanteessa vähäisiksi, mutta esteettömyyden parantaminen lisää rakennuksen käytettävyyttä.

Esimerkiksi jos korjaus kohdistuu vain hyvin rajattuun osaan rakennusta, joka ei ole yleisön käytössä, eikä tilaan ole kohtuudella järjestettävissä esteetöntä pääsyä, ei esteettömyyden parantaminen korjauksen kohteena olevissa tiloissa välttämättä ole tarkoituksenmukaista. Jos taas korjauksella puututaan hallinto- ja palvelurakennuksen olennaisiin rakennusosiin ja se koskee suurta osaa rakennuksesta tai koko rakennusta, kuten rakennuksen peruskorjaus, on myös esteettömyyttä yleensä tarkoituksenmukaista parantaa. Samoin silloin kun rakennuksen käyttötarkoitus muutetaan hallinto-, palvelu-, toimisto-, liike- tai asuinkäyttöön ja muutos edellyttää rakennuksen rakenteisiin ulottuvaa korjaamista, on esteettömyyden parantaminen usein tarkoituksenmukaista. Tällöinkin parantaminen voi olla tarkoituksenmukaista vain osassa rakennusta ja joltain osin. Samalla on otettava huomioon MRL:n 117 §:n 4 momentin ja 118 §:n säännökset.

Asetuksen soveltaminen muissa kuin uuden rakennuksen rakentamisen tilanteissa rajoittuisi rakennusluvan kohteena olevan toimenpiteen piirissä oleviin rakennuksen osiin. Esimerkiksi jos rakennusluvan varainen korjaustoimenpide kohdistuu hallinto- rakennuksen eteis- ja aulatiloihin ja sen yhteydessä esteettömyyden parantamisen arvioidaan olevan tarkoituksenmukaista, asetusta sovellettaisiin näihin eteis- ja aulatiloihin. Asetuksen soveltaminen ei kuitenkaan ulottuisi eteis- ja aulatilojen ulkopuolelle tiloihin, joissa ei tehdä kyseisen luvan piirissä olevia toimenpiteitä. Asuinkerrostalojen osalta on huomattava, että asetuksen soveltaminen muuhun kuin uuden rakennuksen rakentamiseen ehdotetaan rajattavaksi rakennuksen yleisiin tiloihin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asetuksen soveltamisen kannalta keskeisestä periaatteesta, jonka mukaan asetuksessa tiettyyn käyttöön tarkoitettua rakennuksesta säädetty koskee myös vastaavaan käyttöön tarkoitettua muussa rakennuksessa olevaa tilaa. Selkeyden vuoksi asetuksen säännöksissä, mukaan lukien soveltamisalasäännöksessä, puhutaan rakennustyyppistä, kun soveltamista tai vaatimusten sisältöä halutaan erotella käyttötarkoituksittain. Tarkoitus kuitenkin on, että myös vastaavaan käyttöön tarkoitettuja tiloja koskisivat kyseiseen käyttötarkoitukseen sidotut vaatimukset silloinkin, kun rakennuksen pääkäyttötarkoitus on jokin muu. Esimerkiksi uudessa pääkäyttötarkoitukseltaan toimistorakennuksessa voi olla myös asuntoja. Ehdotetulla pykälän 3 momentin säännöksellä varmistetaan, että asetuksen asuinrakennusta koskevia vaatimuksia sovelletaan myös näihin tiloihin.

2 §. Rakennukseen johtava kulkuväylä. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi rakennukseen johtavan kulkuväylän mitoituksista ja muista ominaisuuksista sekä siitä, mistä ja mihin tällaisen kulkuväylän on johdettava. Säännöksellä täsmennetään nykyisessä F1:ssä säädettyä määräystä 2.1.1. erityisesti liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle soveltuvan kulkuväylän ominaisuuksien osalta. Ehdotetun 1 momentin mukaan kulkuväylän olisi oltava vähintään 1 200 millimetriä leveä. Vähimmäisleveys tarvitaan, jotta kulkuväylä olisi riittävän leveä myös pyörätuolin käyttäjän ja kävelevän vastaantulijan kohtaamistilanteessa. Kulkuväylän olisi myös oltava helposti havaittava. Tämä tarkoittaa, että kulkuväylän on erotuttava muusta ympäristöstä. Esimerkiksi pinnoitteella, tummuus- ja tuntu- ja värivälyillä ja valaistuksella voidaan parantaa kulkuväylän havaittavuutta. Lisäksi kulkuväylän olisi oltava pinnaltaan tasainen, kova ja luistamaton, jotta se soveltuu pyörätuolin tai muun pyörällisen apuvälineen käyttäjälle. Luistamaton tarkoittaa, että kulkuväylä ei saa olla liukas märkänäkin. Vaatimukset koskevat kulkuväylää, joka johtaa rakennukseen tontin tai rakennuspaikan rajalta sekä tilasta ja alueelta, joka palvelee rakennuksen käyttöä. Rakennuksen käyttöä palvelevia tiloja ja alueita ovat muun muassa leikkipaikat, oleskelualueet, jätehuoneet sekä auto- ja pyöräpaikat riippumatta siitä missä ne ovat, esimerkiksi pysäköintitalossa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi ulkotilassa sijaitsevan kulkuväylän enimmäiskaltevuudesta. Ulkotilassa sijaitsevalla kulkuväylällä tarkoitetaan tässä maanvaraista kulkuväylää. Sen kaltevuus saisi olla enintään viisi prosenttia (1:20).

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös kulkuväylällä olevan tasoeron huomioimisesta. Ehdotetun 1 momentin mukaan, jos kulkuväylällä on porraskäytävä, olisi sen yhteydessä oltava luiska tai kiinteästi asennettu pyörätuolin ja pyörillä varustetun kävelytelineen käyttäjälle soveltuva henkilöiden nostoon tarkoitettu laite. Portaiden mitoituksista säädetään MRL:n 117 d §:n 2 momentin nojalla annetussa asetuksessa. Lisäksi ehdotetussa 1 momentissa säädettäisiin omakotitaloja, paritaloja ja kaupunkipientialoja koskevasta poikkeuksesta momentin vaatimuksiin. Poikkeuksen mukaan momentissa säädetty ei koskisi omakotitaloa, paritaloa eikä kaupunkipientialoa, jos esteettömän kulkuväylän toteuttaminen olisi rakennuspaikka ja korkeuserot huomioidaan ottaen mahdotonta. Kaupunkipientialolla tarkoitetaan viereiseen asuntoon kytkettyä, yleensä kaksi- tai kolmikerroksista kaupunkimaista omakotitaloa. Kaupunkipientialoissa ei ole rivitaloille tyypillisiä yhteispihoja tai -kulkuväyliä. Poikkeus vastaa pääosin nykyisin kaikkia pientialoja koskevaa poikkeusta kulkuväylän ja sisäänkäynnin esteettömyydestä (G1, määräys 4.2.1). Poikkeus on tarpeen sellaisen tilanteen varalle, jossa rakennuksen sijoittelu tontille tai rakennuspaikalle yhdessä korkeuserojen kanssa ei mahdollista vaatimusten mukaisen kulkuväylän tai luiskan sijoittamista kyseiselle paikalle. Vaatimusten mukainen kaltevuudeltaan enintään 5 prosentin kulkuväylä tai luiska vaatii tilaa, jota ei aina kaupunkiympäristössä ole mahdollista toteuttaa. Erityisesti omakoti- ja paritalojen rakentamisessa korkeuserojen tasaamiseksi tehtävät maanrakennustyöt esteettömän kulkuväylän saamiseksi aiheuttaisivat huomattavan suuren lisäkustannuksen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momentissa tarkoitettujen luiskan ominaisuuksista. Luiskan olisi ensinnäkin oltava helposti havaittava, suora, pinnaltaan tasainen, kova ja luistamaton. Helppo havaittavuus on tärkeää etenkin heikkonäköisille henkilöille. Luiskan on oltava suora, sillä kaareva luiska on varsinkin vaativa pyörätuolin tai pyörällisen kävelytelineen käyttäjälle, koska tasoeron tuoman lisäponnistelun lisäksi tulisi samalla kyetä suuntaamaan liike kaaren mukaisesti. Luiskan tasainen ja kova

pinta vähentää vierintävastusta ja helpottaa siten apuvälineellä liikkumista. Luiskan pinta ei kuitenkaan saa luistaa, jotta sitä pitkin on mahdollista nousta ja laskeutua ilman vahingon vaaraa. Pinnaltaan tasainen ja kova luiska ei saa olla liukas märkänäkään. Lisäksi luiskan olisi oltava leveydeltään vähintään 900 millimetriä, jotta sitä on mahdollista kulkea apuvälineen kanssa. Luiskan reunassa olisi oltava vähintään 50 millimetriä korkea suojareuna, jos luiska ei rajaudu kiinteään rakenteeseen. Tämän tarkoituksena on estää apuvälineen pyörän suistuminen reunan yli. Jos luiskaa reunstaa rakennuksen seinä tai muu kiinteä este, ei erillinen suojareuna siis ole tarpeen. Jotta luiskan kulkeminen alusta loppuun olisi turvallista, olisi luiskan ala- ja yläpäässä oltava vaakasuora vähintään 1 500 millimetriä pitkä tasanne. Tasanne mahdollistaa pysähtymisen luiskaa ennen ja sen jälkeen.

Lisäksi pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi luiskan enimmäiskaltevuukista. Momentissa ilmaistu pääsääntö on, että luiska saa kaltevuudeltaan olla enintään viisi prosenttia (1:20). Poikkeuksen tähän pääsääntöön muodostaa tilanne, jossa kokonaiskorkeusero on enintään 1 000 millimetriä. Tällöin luiska saa kaltevuudeltaan olla enintään kahdeksan prosenttia (1:12,5). Tällaisen jyrkemmän luiskan käyttö edellyttää, että yhtäjaksoisen luiskan korkeusero on enintään 500 millimetriä, jonka jälkeen kulkuväylällä on vaakasuora vähintään 2 000 millimetriä pitkä välitasanne. Kaltevuudeltaan kahdeksan prosentin luiska on niin jyrkkä, ettei sen katsota soveltuvan yli metrin korkeuseroille pyörätuolilla siirtymisen raskauden vuoksi. Ulkotilassa sijaitsevan luiskan osalta jyrkemmän luiskan käytölle on lisäehtona, että se on voitava pitää sisätilassa olevaan luiskaan verrattavassa kunnossa. Käytännössä tämä edellyttäisi, että luiska olisi ainakin katettu tai lämmitetty. Vastaavat vaatimukset sisältyvät nykyisin F1:n määräykseen 2.2.3 ja F2:n määräykseen 2.2.1 sekä niihin liittyviin ohjeisiin. Näitä vaatimuksia on ehdotetussa 2 momentissa täsmennetty mitoituksen ja luiskan ominaisuuksien osalta. Lisäksi 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi informatiivinen viittaus käyttöturvallisuusasetukseen, jossa säädetään putoamisen ja harhaan astumisen estämisestä, muun muassa kaiteesta ja käsijohteesta.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle tarkoitetun autopaikan mitoituksesta ja velvoitteesta järjestää niitä riittävä määrä, kuitenkin vähintään yksi autopaikka myös liikkumis- ja toimimisesteisen henkilön käyttöön, mikäli rakennuksella muuten on autopaikkoja. Momentissa ei säädettäisi velvoitteesta järjestää rakennukselle autopaikkaa edes liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle, jos rakennuksella ei muutoin ole autopaikkoja. Se, että autopaikka on tarkoitettu liikkumis- ja toimimisesteisen henkilön käyttöön, tarkoittaa, että paikan on tarvittaessa oltava liikkumis- ja toimimisesteisen henkilön käytettävissä. Paikka olisi myös merkittävä liikkumisesteisen henkilön tunnuksella. Tällaisena käytetään kansainvälistä pyörätuolitunnusta. Liikkumisesteisen henkilön käyttöön tarkoitettua autopaikasta on määräyksiä ja ohjeita nykyisessä F1:ssä (määräys 2.1.1). Ehdotetussa 3 momentissa selkeytettäisiin sitä koskevaa sääntelyä. Autopaikkojen kokonaismäärää ei asetuksessa ehdoteta säädettäväksi, vaan siitä määrätään yleensä asemakaavassa. Suosituksia esteettömien autopaikkojen määrästä löytyy muun muassa RT-ohjekorteista ja esteettömyysoppaista. Momenttiin ehdotetaan otettavaksi omakotitaloa, paritaloa ja kaupunkipientaltoa koskeva poikkeus momentin vaatimuksesta. Se tarkoittaisi, että vaikka omakotitalolla, paritalolla tai kaupunkipientalolla olisi autopaikkoja, ei niistä yhdenkään tarvitsisi olla tarkoitettu liikkumis- ja toimimisesteisen käyttöön eikä siten täyttää pykälän 3 momentissa säädettyjä mi-

toitusvaatimuksia. On huomattava, että ehdotetut säännökset ovat vähimmäisvaatimuksia ja autopaikan järjestäminen liikkumis- ja toimimisesteisen henkilön käyttöön silloinkin, kun sitä ei ehdotetuissa säännöksissä edellytetä, helpottaa itsenäistä suoriutumista.

3 §. Rakennuksen sisäänkäynti. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi oven avaamista helpottavasta mitoitusvaatimuksesta. Etenkin pyörätuolilla ja pyörällisellä kävelyte-
lineellä liikuttaessa ulko-oven avaaminen voi olla hyvin hankalaa tai jopa mahdotonta, jos oven avautumispuolella ei ole riittävästi tilaa, jotta apuvälineen käyttäjä pääsisi tarpeeksi lähelle ulottuakseen ovenkahvaan ja pystyisi avaamaan oven olematta avautuvan oven tiellä. Myös esimerkiksi lastenvaunujen kanssa liikuttaessa oven avaaminen on tällaisessa tilanteessa hankalaa. Tästä syystä 1 momentissa säädettäisiin 400 millimetrin vähimmäisetäisyydestä ulko-oven avautumispuolen ja seinän sisäänurkan tai muun kiinteän esteen välillä. Etäisyys laskettaisiin ulko-oven ovilehden ulkoreunasta. F1:ssä ei ole vastaavaa vaatimusta. Sen sijaan se on pitkään sisällynyt muun muassa RT-ohjekorttien ja esteettömyysoppaiden suunnitteluohjeisiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toisesta oven avaamista helpottavasta mitoitusvaatimuksesta tilanteessa, jossa sisäänkäyntiä edeltää tasoero. Sen mukaan ulko-oven edessä olevan tasanteen olisi oltava molemmilta sivuiltaan vähintään 1 500 millimetriä. Vaatimus mahdollistaisi apuvälineellä tai lastenvaunujen kanssa liikkuvan sujuvan sisäänpääsyn rakennukseen. Kun oven edessä on riittävästi tilaa oven avaamiseen, ovea avaava henkilö ei joudu siirtymään tasannetta edeltävälle luiskalle tai portaalle. Tämä lisää myös sisäänkäynnin turvallisuutta. F1:ssä ei ole vastaavaa säännöstä. Esteettömyyden kannalta se on kuitenkin tarpeen ulko-oven edessä. On huomattava, että tasanne ei tarkoita, etteivätkö välttämättömät veden pois johtamiseen käytettävät kallistukset olisi sallittuja.

4 §. Ovet. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin rakennuksen sisäisellä kulkuväylällä olevan oven ja aukon, porraskäytävästä asuntoon johtavan oven sekä 9 §:n 2 momentissa ja 10 §:ssä tarkoitetun tilan oven vähimmäisleveydestä. Näiden ovien vapaan leveyden olisi oltava vähintään 850 millimetriä. Oven vapaalla leveydellä tarkoitetaan kulkuaukon todellista leveyttä avatun ovilevyn kohdalla. Vaatimus vastaa nykytilaa (F1, määräys 2.1.2). Lisäksi momentissa säädettäisiin rakennuksen ulko-oven mitoituksen osalta informatiivisesta viittauksesta MRL:n 117 b §:n 3 momentin nojalla annettuun asetukseen, eli asetukseen rakennuksen paloturvallisuudesta. Kyseisessä asetuksessa säädetään uloskäytävänä toimivien ovien, käytännössä siis erityisesti ulko-ovien, vähimmäisleveyksistä. Koska paloturvallisuusnäkökohdat ovat esteettömyyteen nähden ensisijaisia ja koska kyseiset leveydet ovat myös esteettömyyden kannalta riittäviä, ei mainittujen ovien leveydestä ole tarpeen säätää erikseen tässä rakennuksen esteettömyyttä koskevassa asetuksessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muun rakennuksen kuin asuinrakennuksen huone-tiloihin johtavan oven ja kulkuaukon sekä asuinrakennuksen asuinhuoneisiin, asuinhuoneesta palveleviin välttämättömiin tiloihin ja rakennuksen käyttöä palveleviin tiloihin johtavan oven ja kulkuaukon vähimmäisleveydestä. Näiden ovien vapaan leveyden olisi oltava vähintään 800 millimetriä. Oven vapaalla leveydellä tarkoitetaan tässäkin kulkuaukon todellista leveyttä avatun ovilevyn kohdalla. Asuinhuoneita ovat muun muassa keittiö, makuuhuone ja olohuone. Asumista palvelevia välttämättömiä tiloja olisivat asunnon wc- ja pesutila ja asuntokohtainen ulkotila kuten parveke tai terassi,

mikäli asunnossa sellainen on. Jos asunnossa olisi useampi wc- ja pesutila tai terassi, ei vähimmäisleveys koskisi kuin yhtä niistä. Asuntosauna ei olisi asumista palveleva välttämätön tila, joten vähimmäisleveys ei koskisi sen ovea. Asuinrakennuksessa rakennuksen käyttöä palvelevina tiloina pidettäisiin irtaimiston, lastenvaunujen, apuvälineiden ja ulkoiluvälineiden säilytystilaa, jätehuonetta, talopesulaa ja talosaunaa sekä muuta kiinteistöllä asukkaan käyttöön tarkoitettua tilaa kuten autohallia. Ehdotettu ovien leveyttä koskeva sääntely vastaa pääosin F1:n säännöksiä. Erona nykyiseen olisi, että asuntosaunaa ei enää pidettäisi asumista palvelevana välttämättömänä tilana, mutta yhtä asuntokohtaista ulkotilaa kuten parveketta tai terassia sen sijaan pidettäisiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin pääsäännöstä, jonka mukaan oven yhteydessä ei saisi olla tasoeroa tai kynnystä. Tästä pääsäännöstä voitaisiin poiketa, jos sen käyttö olisi ääni-, kosteus- tai muiden vastaavien olosuhteiden vuoksi välttämätöntä. Tällaisessa tilanteessa kynnyksen tai tasoero saisi olla enintään 20 millimetriä korkea. Se olisi lisäksi muotoiltava siten, että sen voi helposti ylittää pyörätuolilla ja pyörillä varustetulla kävelytelineellä. Nykyisin F1:ssä (määräys 2.1.2) säädetään kynnyksestä vain sen enimmäiskorkeus 20 millimetriä. Lisäksi F2:ssa on määräyksen 3.4.1 yhteydessä ohje, jonka mukaan kynnyksiä ei suositella kompastumisriskin takia; välttämättömät kynnykset tehdään mahdollisimman matalina. Matalankin kynnyksen ylittäminen voi olla liikkumis- ja toimimisesiteiselle henkilölle liian vaikeaa ja näin estää itsenäisen liikkumisen. Kynnykset ovat erityisen hankalia iäkkäille henkilöille, jotka käyttävät liikkumiseen pyörällisiä apuvälineitä ja joiden voimat eivät riitä apuvälineen työntämiseen saati nostamiseen kynnyksen yli. Näistä syistä pääsääntö olisi, ettei oven yhteydessä ole kynnyksiä tai tasoeroa.

Lisäksi 3 momentissa säädettäisiin asuntokohtaisen ulkotilan oven yhteydessä olevaa oven ulkopuolista tasoeroa koskevasta poikkeuksesta momentissa säädettyyn. Sen mukaan tasoero asuntokohtaisen ulkotilan oven yhteydessä oven ulkopuolella saa olla yli 20 millimetriä, jos tasoero on kohtuudella poistettavissa ulkotilan varustelulla. Kohtuus tässä yhteydessä tarkoittaa sekä kustannusten että toteutuksen helppoutta. Esimerkiksi oviratkaisulla on tässä huomattava vaikutus: Mikäli oven helma ulottuu yli 20 millimetriä kynnyksenkorkeuden alapuolelle, ei tasoeron poistaminen ole mahdollista ovea vaihtamatta. Toinen rakenteellinen seikka, joka on kohtuullisuutta arvioitaessa merkittävä, on ulkotilan kaiteen korkeus. Jos kaidekorkeus on mitoitettu asuntokohtaisen ulkotilan lattiapinnan mukaan, ei lattiapinnan korotus esimerkiksi puuritulällä ole mahdollista ilman, että myös kaidekorkeutta muutetaan. Tällöin ei voida myöskään katsoa, että tasoero olisi kohtuudella poistettavissa. Poikkeus asuntokohtaisen ulkotilan, eli parvekkeen ja terassin, oven osalta on tarpeen, jotta asukkaalla olisi mahdollisuus vaikuttaa parvekkeen tai terassin pintamateriaaliin. Pintamateriaalin valinta perustuu tyypillisesti asukkaan mieltymyksiin eikä valintamahdollisuutta ole aiheellista rajata etenkin kun samalla huolehditaan, että tasoero on kohtuullisin kustannuksin ja helposti poistettavissa. On huomattava, että poikkeus koskee vain asuntokohtaiseen ulkotilaan johtavan oven ulkopuolista tasoeroa. Sen sijaan oven yhteydessä olevan kynnyksen olisi oltava momentissa säädetyn mukainen, eli enintään 20 millimetriä korkea ja muotoiltu siten, että sen voi helposti ylittää pyörätuolilla ja pyörillä varustetulla kävelytelineellä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi kaikkia pientaloja koskevasta rajauksesta 2 ja 3 momentissa säädettyyn. Sen mukaan 2 ja 3 momentissa säädetty koskisi pien-

talossa vain sisääntulokerrosta. Näin ollen esimerkiksi vaatimus 800 millimetrin leveyisestä ovesta ei koskisi omakotitalon toisessa kerroksessa olevalle parvekkeelle johtavaa ovea.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin rakennuksen ulko-oven ja asuinrakennuksen käyttöä palvelevan tilan oven helposta avattavuudesta. Asuinrakennuksen käyttöä palvelevina tiloina pidettäisiin samoja tiloja kuin edellä 2 momentin osalta on kuvattu, siis irtaimiston, lastenvaunujen, apuvälineiden ja ulkoiluvälineiden säilytystilaa, jätehuonetta, talopesulaa ja talosaunaa sekä muuta kiinteistöllä asukkaana käyttöön tarkoitettua tilaa, kuten autohallia. Vaatimuksella oven helposta avattavuudesta halutaan varmistaa, ettei sisäänkäynti, joka oven leveyden ja kynnyksen puolesta olisi esteetön, muodostu esteelliseksi oven avaamiseen vaadittavan voiman suuruuden, hallintalaitteiden, kuten ovisummerin, sijoittelun tai signaalien heikon havaittavuuden vuoksi. Itsenäinen kulkeminen ovista on ikääntyneelle tai vammaiselle henkilölle välttämätön edellytys itsenäiseen suoriutumiseen arkielämässä. Nykyisessä F2:ssa (määräys 3.4.1) on vaatimus oven helposta avattavuudesta, joka koskee kaikkia rakennuksia. Siinä on kuitenkin tarkoitettu lähinnä käytön turvallisuutta.

5 §. Rakennuksen sisäinen kulkuväylä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi muun kuin asuinrakennuksen sisäiseltä kulkuväylältä ja asuinrakennuksen yleisten tilojen sisäiseltä kulkuväylältä edellytettävistä ominaisuuksista ja kulkuväylän mitoitusta koskevista vähimmäisvaatimuksista. Tasoeroista säädetään erikseen 7 ja 8 §:ssä.

Ehdotetun 1 momentin mukaan muun kuin asuinrakennuksen sisäisen kulkuväylän ja asuinrakennuksen yleisten tilojen sisäisen kulkuväylän on oltava helposti havaittava, pinnaltaan tasainen ja luistamaton. Muu kuin asuinrakennus viittaa 1 §:ssä tarkoitettuihin rakennustyyppeihin ja vastaavaan käyttöön tarkoitettuihin tiloihin. Helppo havaittavuus voidaan toteuttaa esimerkiksi tummuuskontrastien avulla. Nykyisessä F2:ssa todetaan määräyksessä 3.1.2, että rakennuksen pintojen ja valaistuksen tulee olla sellaiset, että saavutetaan havaitsemisen kannalta riittävät vaaleuserot. Vastavasti nykyisen F1:n määräystä 2.1.1 koskevassa ohjeessa todetaan, että liikkumises-teiselle soveltuva kulkuväylä on helposti havaittava, pinnaltaan tasainen ja luistamaton sekä riittävän kova. Kulkuväylän riittävästä kovuudesta ei sisätiloissa katsota olevan tarpeen säätää, toisin kuin ulkotiloissa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että 1 momentissa tarkoitettulla kulkuväylällä on oltava vähintään 15 metrin välein halkaisijaltaan 1 500 millimetriä kääntymistilaa, jos kulkuväylän leveys on alle 1 500 millimetriä. Tällä mahdollistetaan pyörätuolia ja pyörillä varustettua kävelytelinettä käyttävän henkilön kääntymisen paluusuuntaan ja sujuva ohittaminen pitkällä kapealla käytävällä. Nykyisen F1:n määräyksen 2.1.1 yhteydessä olevassa ohjeessa on edellytetty vastaavaa mitoitusta.

6 §. Rakennuksen muut tilat. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi muun kuin asuinrakennuksen tilojen ja asuinrakennuksen yleisten tilojen sekä niiden kiinteän kalustuksen ja varustuksen soveltuvuudesta liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle. Muu kuin asuinrakennus viittaa tässäkin 1 §:ssä tarkoitettuihin rakennustyyppeihin ottaen huomioon 1 §:ssä tehdyt soveltamisalan rajaukset. Kyseessä on näitä tiloja koskevan yleisperiaatteen ilmaus. Momentissa tarkoitettut tilat ovat hyvin moninaisia eikä yksityiskohtaisia vaatimuksia ole siksi mahdollista antaa. Huomattava on, että ehdotetun asetuksen nimenomaiset säännökset rakennuksen ja kulkuväylien mitoituksesta, ta-

soeroista, hygieniatiloista ja mahdollisesta erityisvarustelusta koskevat myös näitä 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tiloja. Soveltuvuus tässä yhteydessä tarkoittaa muun muassa huomion kiinnittämistä tilojen sekä niiden kiinteiden kalusteiden ja varusteiden mitoitukseen, sijoitteluun, havaittavuuteen ja käytettävyyteen erityisesti liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden näkökulmasta. Soveltuvuuden kannalta keskeistä on, että ainakin osa kiinteistä kalusteista ja varusteista on suunniteltu siten, että esimerkiksi pyörätuolissa istuvan, pyörillä varustettua kävelytelinettä käyttävän taikka näkö- tai kuulovammaisen henkilön on mahdollista käyttää niitä. Kiinteillä kalusteilla tarkoitetaan esimerkiksi naulakoita ja palvelutiskejä. Kiinteitä varusteita ovat esimerkiksi opasteet sekä käyttäjille tarkoitetut painikkeet, kytkimet ja säätimet.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asuinhuoneiston tilojen mitoitusvaatimuksesta. Nykyisen F1:n määräystä 2.1.1 koskeva ohje sisältää vastaavanlaisia vaatimuksia. Asunnon osalta vaatimus on sidottu jäljempänä 7 §:ssä säädettävään hissivaatimukseen. Vaatimus siis koskee asuntoja vain sellaisessa rakennuksessa, johon on asennettava hissi. Ehdotetun 2 momentin mukaan tällaisen asunnon eteisessä ja keittiössä on oltava halkaisijaltaan 1 300 millimetrin kääntymistila. Eteisessä on usein tehtävä käännös käytävästä päästäkseen huoneen tai wc- ja pesutilan ovelle ja siksi halkaisijaltaan 1 300 millimetrin tila tarvitaan. Tavallisissa asunnoissa on tyypillisesti tämän verran tilaa eteisessä ja keittiössä mukavuussyistäkin. On kuitenkin tarpeen säätää vähimmäistilavaatimuksesta, jotta varmistetaan, että uudet kerrostaloasunnot ovat tarvittaessa pienin muutoksin muunnettavissa yksilöllisten esteettömyystarpeiden mukaisiksi.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi palveluasumiseen tai liikkumis- tai toimimisesteisen henkilön tuettuun asumiseen tarkoitettujen asunnon osalta tavallista asuntoa väljemmstä mitoituksesta. Toisin kuin 2 momentissa tarkoitettujen asuntojen osalta, näiden asuntojen mitoitusta ei ole sidottu hissivaatimukseen vaan ainoastaan niiden käyttötarkoitukseen. Palveluasuminen ja tuettu asuminen viittaavat sosiaalihuoltolaissa tarkoitettuihin asumispalvelun muotoihin. Tuetun asumisen osalta tätä on haluttu vielä täsmentää siten, että kyse on sellaisesta tuetusta asumisesta, joka edellyttää väljempää mitoitusta. Tällaisissa asunnoissa olisi ehdotetun 3 momentin mukaan eteisessä ja keittiössä oltava halkaisijaltaan 1 500 millimetrin kääntymistila. Tällaisen asunnon olisi mitoitukseltaan muutoinkin sovellettava liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden käyttöön, eli mahdollistettava apuvälineiden käyttö ja avustaminen. Soveltuvuus voi tässä yhteydessä tarkoittaa muun muassa, että sängyn vieressä on riittävästi tilaa henkilön itsenäiseen tai avustettuun sänkyyn nousemiseen ja että kalusteiden väliin muutoinkin jää riittävästi tilaa apuvälineellä kulkemiseen. On perusteltua, että asunto, joka on tarkoitettu palveluasumiseen tai tuettuun asumiseen, vastaa mitoitukseltaan asukkaalle tarpeisiin ja mahdollistaa hänen tarvitsemansa tuen antamisen. Säännös ei ole sidoksissa siihen, saako rakennuskohde julkista tukea vai ei. Siten myös palveluasuntomarkkinoilla toimivien kaupallisten toimijoiden rakennuttamien asuntojen olisi oltava riittävän väljästi mitoitetuja asuntoja niiden käyttötarkoitukseen nähden.

7 §. Yhteys tasojen välillä asuinrakennuksessa. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yhteydestä tasojen välillä asuinrakennuksessa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, milloin asuinrakennuksessa on oltava hissi. Sen mukaan asuinrakennuksessa olisi oltava portaiden lisäksi hissi, jos käynti rakennuksessa sijaitsevaan asuntoon on sisääntulon kerrostaso mukaan lukien kolmannessa tai sitä ylemmässä kerroksessa. Tämän säännön tarken-

nukseksi säädettäisiin nykytilannetta vastaavasti, että jos käynti rakennukseen on kerrostasojen välissä, sisääntulon kerrostasona on pidettävä näistä alemmaa. Tarkennuksella vältettäisiin tilanne, jossa hissi jätetään asentamatta sisäänkäynnin sijaitessa ylempänä kuin alimman kerroksen asunto, vaikka asuntoja olisi kolmessa kerroksessa. Ehdotus vastaa nykyisen G1:n määräystä 4.2.1.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, minne hissiyhteyden olisi ulotuttava. Hissiyhteydellä tarkoitettaisiin esteettömästi sisäyhteyden kautta saavutettavissa olevaa hissiyhteyttä. Hissiyhteyden olisi ulotuttava sisäänkäyntitasoon sekä jokaiseen tasoon, josta on käynti asuntoon tai rakennuksen käyttöä palvelemaan tilaan. Tämä tarkoittaa, että yhteyden olisi ulotuttava myös ullakko- ja kellaritasoihin, jos niissä on rakennuksen käyttöä palvelevia tiloja. Ehdotus vastaa nykyisen G1:n määräystä 4.2.1. Vaatimus on linjassa edellä säädettyjen sisäänkäynnin ja kulkuväylien sekä muiden tilojen esteettömyyttä koskevien säännösten kanssa. Vastaavasti kuin 4 §:n 2 momentin yhteydessä, rakennuksen käyttöä palvelevina tiloina pidettäisiin irtaimiston, lastenvaunujen, apuvälineiden ja ulkoiluvälineiden säilytystilaa, jätehuonetta, talopesulaa ja talosaunaa sekä muuta kiinteistöllä asukkaana käyttöön tarkoitettua tilaa, kuten kattoterassia ja autohallia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin 1 momentissa tarkoitetun hissien vähimmäismitoituksesta. Sen mukaan hissien korin olisi oltava vähintään 1 100 millimetriä leveä ovisivultaan ja vähintään 1 400 millimetriä syvä. Vaatimus vastaa nykyistä F1:n määräystä 2.2.2. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi myös säännös vaativia hissien jälkiasentamistilanteita varten. Jälkiasennettavan hissien korin mitoitus voisi poiketa edellä säädetyistä, jos se on välttämätöntä rakennuksen merkittävien ominaisuuksien säilyttämiseksi. Rakennuksen merkittäviä ominaisuuksia ovat esimerkiksi poistumistien mitoitus, rakenteelliset ominaisuudet sekä porrashuoneen arkkitehtoninen tai rakennushistoriallinen arvo. Jälkiasennushissien mitoitus koskevalla poikkeuksella halutaan korostaa hissien asentamisen tärkeyttä esteettömyyden parantamisessa olemassa olevassa kerrostalossa. Vaaditusta mitoituksesta poikkeavakin hissi on usein parempi ratkaisu liikkumis- ja toimimisesteisen henkilön kannalta kuin hissien puuttuminen kokonaan.

8 §. *Yhteys tasojen välillä muussa kuin asuinrakennuksessa.* Pykälässä säädettäisiin muiden kuin asuinrakennusten osalta, miten tasoerot rakennuksessa tulee hoitaa. Ehdotus vastaa nykyisen F1:n määräystä 2.2.1. Pykälässä säädettäisiin ensinnäkin tilanteesta, jossa tasoero on alle kerroskorkeuden suuruinen. Tällaisessa tilanteessa tasojen välillä olisi portaiden lisäksi oltava joko 2 §:n 2 momentissa säädetyllä mukainen luiska, 7 §:n 3 momentissa säädetyllä mukainen hissi tai jokin muu kiinteästi asennettu pyörätuolin ja pyörillä varustetun kävelytelineen käyttäjälle soveltuva henkilöiden nostoon tarkoitettu laite. Soveltuvuus tarkoittaa tässä erityisesti mitoitusta, mutta myös laitteen hallintajärjestelmän sijoittelua ja toimintaa siten, että sitä voi itsenäisesti käyttää.

Toiseksi pykälässä säädettäisiin tilanteesta, jossa tasoero on kerroskorkeuden mittainen tai sitä suurempi. Tällainen tasoero olisi hoidettava 7 §:n 3 momentissa säädetyllä mukaisella hissillä. Näin ollen yhteys alle kerroskorkeuden mittaisen tasoeron välillä voidaan järjestää myös luiskalla tai henkilönostimella, mutta yhteys kerroskorkeuden ja sitä suuremman tasoeron välillä on aina järjestettävä hissillä.

9 §. Wc- ja pesutila asuinrakennuksessa. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi wc- ja pesutiloja koskevista esteettömyysvaatimuksista asuinrakennuksissa. Pykälän 1 momentissa rajattaisiin asunnon wc- ja pesutilaa koskevat vaatimukset koskemaan ainoastaan asuinrakennusta, jossa on 7 §:n mukaan oltava portaiden lisäksi hissi. Ehdotus vastaisi tätä osin G1:n määräystä 3.2.3. Tällaisessa asuinrakennuksessa sijaitsevassa asunnossa olisi ehdotetun 1 momentin mukaan oltava vähintään yksi wc- ja pesutila, jossa on halkaisijaltaan vähintään 1 300 millimetriä vapaa tila. Kiinteät kalusteet olisi sijoitettava vapaaseen tilaan nähden siten, että liikkumisesteinen henkilö voi käyttää niitä. Asunnon wc- ja pesutilassa kiinteitä kalusteita ovat kalusteet, joiden kiinnitys läpäisee tilan vesieristyksen. Wc- ja pesutilassa olevaa pesukonevarausta ei rinnasteta kiinteään kalusteeseen. Halkaisijaltaan vähintään 1 300 millimetriä vapaa tila tarkoittaa vapaata tilaa 2 metrin korkeuteen saakka. Vähintään yhden wc- ja pesutilan vaatimus tarkoittaa, että asunnossa on oltava vähintään yksi vaatimuksen täyttävä wc-tila ja vähintään yksi vaatimuksen täyttävä pesutila, jotka voivat sijaita yhdessä tai erikseen. Esimerkiksi asunnossa voisi olla yksi wc- ja pesutilan yhdistelmä, jossa on halkaisijaltaan 1300 mm vapaa tila ja jossa kiinteät kalusteet on sijoitettu siten, että liikkumisesteinen henkilö voi käyttää niitä, ja lisäksi wc-tila, johon ei kohdistu mitoitusvaatimusta. Vaatimus kiinteiden kalusteiden sijoittelusta vapaaseen tilaan nähden siten, että liikkumisesteinen henkilö voi käyttää niitä, on tarpeen suunnittelun laadun korostamiseksi. Vapaa tila ei auta wc- ja pesutilan käytössä, jos se sijaitsee kalusteiden käytön kannalta väärässä paikassa. Lisäksi momentissa säädettäisiin nykyistä G1:n määräystä 3.2.3 vastaavasti, että wc- ja pesutilan olisi oltava varustettavissa liikkumisesteiselle henkilölle sopivaksi. Tämä tarkoittaa, että seinissä on oltava kahvojen ja tukien kiinnittämisen mahdollistavat tukirakenteet.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin wc- ja pesutilan mitoituksesta asunnossa, joka on tarkoitettu palveluasumiseen tai liikkumis- tai toimimisesteiselle tarkoitettuun tuettuun asumiseen. Momentin säännös koskisi vastaavia asuntoja kuin 6 §:n 3 momentti. Tällaisen asunnon mitoitusta ei ole sidottu hissivaatimukseen vaan ainoastaan siihen, että se on tarkoitettu palveluasumiseen tai liikkumis- tai toimimisesteiselle tarkoitettuun tuettuun asumiseen. Palveluasumiseen tai liikkumis- tai toimimisesteiselle tarkoitettuun tuettuun asumiseen tarkoitettussa asunnossa olisi oltava rakennuksen kerrosluvusta riippumatta vähintään yksi wc- ja pesutila, jossa on halkaisijaltaan vähintään 1500 millimetriä vapaa tila. Kiinteät kalusteet olisi sijoitettava vapaaseen tilaan nähden siten, että liikkumisesteinen henkilö voi käyttää niitä. Lisäksi wc-istuimen toisella puolella olisi oltava vapaata tilaa vähintään 800 millimetriä. Vapaa tila tarkoittaa vapaata tilaa 2 metrin korkeuteen saakka. Palveluasumiseen tai liikkumis- tai toimimisesteiselle tarkoitettuun tuettuun asumiseen tarkoitettussa asunnossa wc- ja pesutila on perusteltua mitoittaa siten, että siellä mahtuu toimimaan apuvälineen kanssa ja mahdollisesti useamman avustajan avustamana. Tästä syystä tällaisessa asunnossa edellytetään wc- ja pesutilalta väljempää mitoitusta kuin muissa asunnoissa. Lisäksi ehdotetun 2 momentin mukaan wc- ja pesutilan olisi oltava varustettavissa liikkumisesteiselle henkilölle. Tämä tarkoittaa, että seinissä on oltava kahvojen ja tukien kiinnittämisen mahdollistavat tukirakenteet.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi wc- ja pesutilan mitoitusta koskevas- ta poikkeuksesta opiskelija- ja nuorisoasuntojen osalta. Ehdotuksen mukaan pykälän 1 momentissa säädetty ei koskisi rakennusta, jossa on ainoastaan opintotukilain (65/1994) mukaiseen opintotukeen oikeuttavaan koulutukseen osallistuville henki-

löille tai ainoastaan 18–29-vuotiaille henkilöille tarkoitettuja asuntoja. Tällaisessa rakennuksessa olisi kuitenkin vähintään viidessä prosentissa asunnoista, kuitenkin aina vähintään yhdessä asunnossa, oltava yksi 2 momentin mukainen wc- ja pesutila. Lisäksi rakennuksen yleisissä tiloissa olisi oltava 10 §:n mukainen wc-tila, johon olisi pääsy rakennuksen sisäiseltä kulkuväylältä. Rakennuksen yleisissä tiloissa sijaitseva esteetön wc-tila olisi niitä liikkumisesteisiä henkilöitä varten, jotka vierailevat muissa kuin esteettömissä opiskelija- ja nuorisoasunnoissa. Pääsy tällaiseen wc-tilaan olisi järjestettävä rakennuksen sisäiseltä kulkuväylältä, jotta se olisi aidosti vierailijoiden käytettävissä. Näin ollen esimerkiksi saunaosaston wc-tila ei soveltuisi, jos se ei olisi yleisesti käytettävissä saunan ollessa varattuna. Poikkeuksen soveltumisen kussakin yksittäistapauksessa ratkaisee kunnan rakennusvalvontaviranomainen. MRL:n 167 §:n mukaan rakennettu ympäristö on pidettävä rakennusluvan mukaisessa käytössä ja siistissä kunnossa. Kunnan rakennusvalvontaviranomainen valvoo rakennuksen säilymistä poikkeuksen myöntämisen edellytyksenä olevassa käytössä vastaavasti kuin muitakin rakennusluvan ehtoja rakennuksen käyttöönoton jälkeen. Lisäksi ympäristöministeriö seuraa poikkeuksen soveltamista.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että asuinrakennuksessa asukkaiden yhteisen sauna-, pesuhuone- ja pukuhuonetilan on sovelluttava liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle. Tilan yhteydessä olevan wc- ja pesutilan olisi oltava 2 momentin mukainen. Mikäli asuinrakennuksessa on useita sauna-, pesuhuone- ja pukuhuonetiloja, riittää että yksi tällainen kokonaisuus soveltuu liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle. Soveltumisella tarkoitetaan tässä mitoituksen ohella sitä, että sauna-, pesuhuone- ja pukuhuonetilat sekä wc-tila muodostavat helposti käytettävän kokonaisuuden, lattia on pinnaltaan tasainen ja luistamaton ja tilat ovat helposti hahmotettavissa esimerkiksi tummuuskontrastien avulla.

10 §. *Wc-tila muussa kuin asuinrakennuksessa.* Pykälässä säädettäisiin wc-tilan mitoituksesta, sijoittelusta ja varustelusta muussa kuin asuinrakennuksessa, eli sellaisessa muussa rakennuksessa, jota säännös 1 §:n mukaan koskee. Ehdotus vastaisi pääosin nykyisiä F1:n määräyksiä 3.2.1 ja 3.2.2. ja niihin liittyviä ohjeita.

Ehdotetun 1 momentin mukaan pyörätuolin ja pyörällisen kävelytelineen käyttäjälle soveltuvien wc-tilojen tarpeellinen määrä riippuisi rakennuksen käyttötarkoituksesta, toiminnallisista kokonaisuuksista ja kulkuyhteyksien pituudesta. Esimerkiksi koontumistiloissa on tarpeen varautua suurempaan yhtäaikaiseen käyttäjämäärään kuin palvelu- tai toimistotiloissa. Toisaalta esimerkiksi varistorakennuksessa ei välttämättä ole lainkaan wc-tiloja. Tällöin ei olisi tarvetta myöskään esteettömälle wc-tilalle. Pyörätuolin ja pyörällisen kävelytelineen käyttäjälle soveltuvat wc-tilat olisi sijoitettava tarkoituksenmukaisesti, mikä tarkoittaa, että kulkuyhteys wc-tilaan ei saa muodostua kohtuuttoman pitkäksi tai hankalaksi pyörätuolin tai pyörällisen kävelytelineen käyttäjälle. Mikäli tilasta ei ole toiminnallista yhteyttä rakennuksen esteettömiin wc-tiloihin, sijoitetaan asianomaisen tilan yhteyteen pyörätuolin ja pyörällisen kävelytelineen käyttäjälle soveltuva wc-tila. Lisäksi wc-tilojen olisi sijaittava siten, ettei käyttäjän ja avustajan sukupuoli vaikuta mahdollisuuteen käyttää niitä, ja ne olisi merkittävä liikkumisesteisen tunnuksella. Sukupuolesta riippumattomalla sijoittelulla varmistetaan, että wc-tilan käyttö on mahdollista riippumatta siitä, ovatko pyörätuolilla tai pyörällisellä kävelytelineellä liikkuva henkilö ja hänen avustajansa samaa sukupuolta keskenään vai eivät.

Pykälän 2 momentin mukaan pyörätuolin ja pyörällisen kävelytelineen käyttäjälle soveltuvassa wc-tilassa olisi oltava halkaisijaltaan vähintään 1 500 millimetriä vapaa tila. Kiinteät kalusteet olisi sijoitettava vapaaseen tilaan nähden siten, että liikkumisesteinen henkilö voi käyttää niitä. Vapaa tila tarvitaan pyörätuolia tai pyörällisen kävelytelineen käyttöä sekä mahdollista avustajaa varten. Lisäksi tällaisessa wc-tilassa olisi oltava wc-istuimen kummallakin puolella vähintään 800 millimetriä vapaata tilaa. Tila tarvitaan pyörätuolista tai pyörälliseltä kävelytelineeltä wc-istuimelle siirtymistä varten. Osa mainittujen apuvälineiden käyttäjistä siirtyy vasemmalta ja osa oikealta puolelta. Tästä syystä vapaata tilaa on oltava wc-istuimen molemmilla puolilla. Vaihtoehtoisesti voitaisiin sijoittaa lähekkäin kaksi wc-tilaa, joissa toisessa on wc-istuimen vasemmalla ja toisessa oikealla puolella vähintään 800 millimetriä vapaata tilaa. Samoin kuin muualla asetuksessa, tässäkin vapaa tila tarkoittaa esteistä vapaata tilaa 2 metrin korkeuteen saakka. Lisäksi 2 momentissa säädettäisiin, että wc-istuin on sijoitettava 200–300 millimetrin etäisyydelle takaseinästä. Seinän ja wc-istuimen väliin jäävä tila mahdollistaa pyörätuolin peruuttamisen siten, että siitä on mahdollista siirtyä wc-istuimelle tai avustajan on mahdollista avustaa siirtymisessä wc-istuimelle.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin pyörätuolin ja pyörällisen kävelytelineen käyttäjälle soveltuvan wc-tilan varustelusta. Wc-tila olisi varustettava liikkumisesteiselle henkilölle sopivaksi. Liikkumisesteisen henkilön tarvitsemia varusteita ovat muun muassa wc-istuimen käsituet sekä tukikaiteet. Wc-tilasta olisi lisäksi oltava turvahälytysyhteys valvontaan, mikäli rakennuksessa on valvontajärjestelmä. Nykyisin tämä vaatimus on F1:ssä ohjeena.

11 §. *Muu hygieniatila muussa kuin asuinrakennuksessa.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi muussa kuin asuinrakennuksessa sijaitsevaa muuta hygieniatilaa kuin wc-tilaa koskevista esteettömyysvaatimuksista. Muulla rakennuksella kuin asuinrakennuksella tarkoitetaan rakennustyyppisiä, joita säännös 1 §:n mukaan koskee. Ehdotus täsmentäisi nykyistä F1:n määräystä 3.2.3. Ehdotetun 1 momentin mukaan muussa rakennuksessa kuin asuinrakennuksessa olevista pukuhuone-, pesu-, sauna- ja uima-allastiloista osan olisi sovelluttava liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle. Soveltuminen liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle tarkoittaa tässä yhteydessä muun muassa mitoitusta ja varustelua sekä sitä, että liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle soveltuvat uima-allas-, pukuhuone-, pesu- ja saunatilat muodostavat helposti käytettävän kokonaisuuden. Lisäksi liikkumis- ja toimimisesteisille henkilöille soveltuvat tilat olisi ehdotetun 1 momentin mukaan varustettava liikkumisesteisen tunnuksella ja jos rakennuksessa on valvontajärjestelmä, liikkumis- ja toimimisesteisille henkilöille soveltuvista tiloista olisi oltava turvahälytysyhteys valvontaan. Nykyisin tämä vaatimus on F1:ssä ohjeena.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin uimahalli-, kylpylä-, palvelukeskus-, oppilaitos- ja muuta vastaavaa rakennusta koskevasta lisävaatimuksesta. Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, näissä rakennuksissa vähintään yhtä puku- ja pesutilakokonaisuutta olisi voitava käyttää liikkumis- tai toimimisesteisen henkilön ja hänen avustajansa sukupuolesta riippumatta. Vaatimus on tarpeen, jotta eri sukupuolta olevat avustettava henkilö ja hänen avustajansa voivat käyttää samoja tiloja. Puku- ja pesutilakokonaisuudella tarkoitetaan, että sukupuolesta riippumattomassa tilassa on oltava vastaavat toiminnot kuin muissa tiloissa.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että liikkumisesteisen henkilön pääsy uima-altaaseen 2 momentissa tarkoitettussa rakennuksessa on järjestettävä henkilöiden nostoon tarkoitettulla itsenäisesti käytettävissä olevalla laitteella. Pääsy uima-altaaseen on keskeistä ainakin matkauintiin tarkoitettussa altaassa ja terapia-altaassa, mutta mahdollisesti myös muissa, riippuen tilan käyttötarkoituksesta. Ehdotettu vaatimus täsmentäisi nykyistä F1:n vaatimusta uima-altaaseen pääsystä.

12 §. Kokoontumistilat. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kokoontumistiloja koskevista erityisistä esteettömyysvaatimuksista. On huomattava, että asetuksessa säädetyt vaatimukset esimerkiksi kulkuväylien leveydestä ja tasoeroista koskevat myös kokoontumistiloja.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta asentaa momentissa lueteltuihin tiloihin erityisesti kuulovammaisille henkilöille tarkoitettu äänensirtojärjestelmä, jos kyseisessä tilassa on äänentoistojärjestelmä. Vaatimus kohdistuisi tiloihin, joissa on kiinteä äänentoistojärjestelmä. Yleisin äänensirtojärjestelmä on induktiosilmukka. Nykyisen F1:n määräykseen 3.3.1 sisältyy vastaava säännös. Asetuksen tarkoittamia yleisön palvelutiloja ovat muun muassa asiakkaiden vastaanottotila ja vierailijoiden neuvontapiste. Meluntorjunnasta ja ääniolosuhteista rakennuksessa säädetään tarkemmin MRL:n 117 f §:n nojalla annetussa asetuksessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kokoontumistilan pyörätuolipaikkojen sijoittelusta ja niille johtavista esteettömistä sisääntuloväylistä. Ehdotettu säännös vastaa pääasiassa nykyisen F1:n määräystä 3.3.1. Säännöksen sanamuoto, joka velvoittaa sijoittamaan pyörätuolipaikkoja eri istuinriveille, edistää liikkumisesteisten henkilöiden yhdenvertaisuutta muiden kokoontumistilan käyttäjien kanssa. Pyörätuolipaikkojen määrää ei asetuksessa ehdoteta säädettäväksi, koska tarpeellinen määrä riippuu pitkälti tilan käyttötarkoituksesta. Laskentaohjeita löytyy muun muassa RT-ohjekorteista ja esteettömyysoppaista.

13 §. Majoitustilat. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi esteettömien majoitustilojen määrää koskeva vähimmäisvaatimuksesta ja tällaisten majoitustilojen mitoituksesta. On huomattava, että asetuksessa säädetyt vaatimukset esimerkiksi kulkuväylien leveydestä ja tasoeroista koskevat myös majoitustiloja. Majoitustilalla tarkoitetaan hotellihuonetta, huoneistoa tai muuta vastaavaa majoitusta varten varattavaa yksikköä. Lähes vastaava säännös sisältyy nykyisen F1:n määräykseen 3.4.1. Nykyisessä määräyksessä esteettömien majoitustilojen vähimmäismäärä riippuu tarpeesta. Tätä säännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että vähimmäismäärä olisi viisi prosenttia majoitustiloista, kuitenkin aina vähintään yksi majoitustila. Tämän arvioidaan selkeyttävän nykyistä vaatimusta. Vähintään viiden prosentin vaatimus on suhteutettu arvioituun vammaisten henkilöiden osuuteen väestöstä, joka on noin 3,8–4,6 prosenttia tai 14 prosenttia riippuen käytetystä vammaisen henkilön määritelmästä. Tarvetta esteettömille majoitustiloille lisää myös iäkkäiden henkilöiden määrän ja osuuden kasvu. Esteettömältä majoitustilalta edellytettäisiin soveltuvuutta pyörätuolin ja pyörillä varustetun kävelytelineen käyttäjälle sekä hänen avustajalleen. Soveltuvuudella tässä yhteydessä tarkoitetaan, että tilaa jää kalusteiden sijoittelun jälkeen riittävästi pyörätuolin ja pyörillä varustetun kävelytelineen käyttäjälle ja mahdolliselle avustajalle. Tilaa tarvitaan muun muassa sängyn vieressä henkilön itsenäiseen tai avustettuun sänkyyn nousemiseen. Lisäksi edellytettäisiin, että majoitustilan wc- ja pesutila olisi 9 §:n 2 momentin mukainen, eli mitoitukseltaan tavanomaista väljempi. Vähintään puolet esteettömissä majoitustiloissa sijaitsevista wc- ja pesutiloista olisi varustettava

liikkumisesteiselle henkilölle ja muiden olisi oltava tarvittaessa varustettavissa sellaisiksi. Liikkumisesteisen henkilön tarvitsemia varusteita ovat esimerkiksi wc-istuimen käsituotet sekä tukikaiteet.

14 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin asetuksen voimaantulosta. Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018. Asetusta siis sovellettaisiin siitä päivästä lähtien vireille tuleviin rakennuslupahakemuksiin. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maankäyttö- ja rakennusasetuksen liikkumisesteetöntä rakennusta koskevan 53 §:n kumoamisesta. Kyseinen pykälä on annettu alkuperäisen MRL:n nojalla ja se voidaan ehdotetun asetuksen yhteydessä kumota tarpeettomana. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siirtymäsäännöksestä. Sen mukaan asetuksen voimaan tullessa vireillä olevaan rakennuslupahakemukseen sovelletaan asetuksen voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Säännös on tarpeen, jotta ennen ehdotetun asetuksen voimaantuloa käynnistettyihin ja viranomaisessa vireille pantuihin asioihin sovellettavat säännökset eivät muuttuisi kesken menettelyn. Näin nykyisen ympäristöministeriön asetuksen esteettömästä rakennuksesta (1.10.2004, F1), ympäristöministeriön asetuksen rakennuksen käyttöturvallisuudesta (1.3.2001, F2) ja ympäristöministeriön asetuksen asunosuunnittelusta (1.10.2004, G1) soveltaminen jatkuisi sellaisissa hankkeissa, jotka ovat tulleet tai tulevat vireille ennen 1.1.2018.